

Benchmarkstudie Ouddorp

2017

Opdrachtgever: Holwerd aan Zee
Docenbegeleider: Adrienne Deelder, Docent aan de Hogeschool InHolland Delft
Auteurs: Lars Klein, Remco Kraaijeveld, Sophie van Ockenburg,
Tsjerk van der Veen en Emma Jense
Opleiding: Landscape and Environment Management

Plaats: Delft
Datum: 08-05-2017

Benchmarkstudie

Ouddorp

Locatie: Delft

Projectbegeleider: Adrienne Deelder

Projectdeelnemers: Lars Klein,

Remco Kraaijeveld,

Sophie van Ockenburg en

Emma Jense

Tsjerk van der Veen

Opdrachtgever: Werkgroep Holwerd aan Zee

Datum: 08-05-2017

Samenvatting

Holwerd aan Zee is een dorp in Friesland dat bij veel mensen bekend staat als dorp op weg naar Ameland. Holwerd wil van dit imago af en wil graag meer bezoekers en wellicht inwoners die naar het dorp komen voor een vakantie of een dagje weg. Om hiervoor een oplossing te vinden is een benchmark gemaakt met het dorp Ouddorp op Goeree – Overflakkee. Dit is het eiland wat hoort bij de provincie Zuid – Holland en wat vooral bekend staat om de verschillende watersport locaties en het natuurgebied Tiengemeten. Het dorp Ouddorp wordt veel bezocht door toeristen die op vakantie zijn voor meerdere dagen en die komen voor het strand en de natuurgebieden. Om het dorp liggen verschillen vakantieparken en campings waar de toeristen overnachten. Daarnaast zijn er verschillende hotels en horecagelegenheden te vinden waar de toerist gebruik van kan maken tijdens de vakantie. Ook komen veel toeristen naar Goeree – Overflakkee voor de kitesurf hotspot aan de kust bij de Brouwersdam of de toeristen komen om te duiken in het heldere water van het Grevelingenmeer. Het eiland biedt naast de watersportrecreatie ook veel mogelijkheden voor de wandel en fietsrecreant en toerist, want op het eiland zijn veel wandel en fietsroutes uitgezet die over voldoende kilometers beschikt om hier meerdere dagen gebruik van te maken.

Naast de watersportrecreatie en de wandel- en fietsrecreatie trekt de natuur veel toeristen. Goeree – Overflakkee kent veel verschillende soorten natuurgebieden die voor vele soorten natuurtoeristen mogelijkheden bieden. Voor de fauna liefhebber zijn er flamingo's te vinden op het eiland die hier één keer per jaar komen overwinteren. Ook is er een zeehondenopvang aanwezig en zijn in de natuurgebieden verschillende vogelsoorten te vinden.

Het bekendste natuurgebied van het eiland is het eiland Tiengemeten, hier kan gewandeld worden en overnacht worden in de natuur. Door het overnachten op het eiland hebben toeristen het idee echt even weg te zijn van het drukke vaste land. Naast Tiengemeenten zijn de Kwade Hoek en Kabbelaarsbank bekende duingebieden die door veel toeristen en dagjestoeristen bezocht worden.

Goeree-Overflakkee bevindt zich op dit moment in Involvement fase (Destination life – cycle Butler Model) waarbij de plaats Ouddorp al verder ontwikkeld is en zich meer in de Development fase bevindt. In de Involvement fase is een toeristische plaats of omgeving nog aan het begin van zijn bekendheid en komen er steeds meer toeristen naar de plek of omgeving toe.

Voor het eiland en het dorp zijn er in de toekomst dus nog vele mogelijkheden en kan het nog volop ontwikkelen en uitgroeien tot een drukker bezocht gebied. Dit is ook wat Goeree – Overflakkee voor elkaar probeert te krijgen met de promotie van het eiland door EilandMarketing Goeree – Overflakkee. Hiervoor is de slogan; 'Goeree – Overflakkee mijn eiland' bedacht. Met verschillende merchandise producten en het promoten van het eiland op verschillende beurzen, zoals de fiets – en wandelbeurs probeert het eiland meer toeristen te trekken naar het eiland. Ook wil het eiland door deze marketing zorgen dat meer mensen op het eiland gaan wonen en/ of werken.

Holwerd aan Zee kan leren van Ouddorp door vooral te gaan kijken naar de omgeving en zijn eigen identiteit te creëren. Als Holwerd zich meer gaat richten op de dagjestoerist, zoals de toerist die op vakantie is in de omgeving bijvoorbeeld op Ameland of in de omgeving van Lauwersoog voor langere tijd. Deze toerist kan als dagje weg naar Holwerd komen, een dagje weg in de vakantie. Holwerd kan zich dan duidelijk richten op een specifieke doelgroep en creëert hierdoor ook een sterkere identiteit waardoor Holwerd beter bekend komt te staan bij de omgeving en de toerist van in eigen land en buitenland.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
1. Inleiding	5
2. Inventarisatie Goeree- Overflakke	7
2.1 Natuurgebieden.....	7
2.2 Recreatie.....	9
2.3 Destination mix.....	13
2.4 Functiecombinaties van natuur en toerisme	17
2.5 Duurzaamheid	23
3. EilandMarketing GoereeOverflakke	26
4. Analyse	28
5. Advies	31
6. Discussie	32
7. Conclusie	33
8. Aanbeveling	35
Bibliografie	36
Bijlagen: Verslag Carolinensiel - Harlesiel	40

1. Inleiding

Aanleiding

Holwerd aan Zee ligt in de gemeente Dongeradeel, in de provincie Friesland. De opdrachtgever voor het Coast project is de Werkgroep Holwerd aan Zee. Deze werkgroep is opgericht door dorpsbelanghebbende en (agrarische) ondernemers en is opgericht met het doel de negatieve ontwikkelingen in het dorp tegen te gaan. Het dijkdorp Holwerd aan Zee (ooit een vissersdorp) kwam namelijk steeds verder van de Waddenzee af te liggen. Dit had als gevolg dat er bevolkingskrimp plaatsvond, de werkloosheid toe nam en de kwaliteit van de leefomgeving achteruitging. De werkgroep heeft daarom het plan om een doorbraak in de zeedijk te forceren om zo de verbinding tussen het Werelderfgoed Waddenzee en het achterland te herstellen. Dit betekent niet alleen een economische kans voor het dorp en de héle regio, maar ook een ecologische kans voor de kwelders, de wadvogels, migrerende vissen en alle andere soorten die baat hebben bij meer variatie in de kwelders, brakke zones en een natuurlijke zoet-zout overgang.

De werkgroep heeft daarom opdracht gegeven te onderzoeken Wat kan Holwerd aan Zee leren van kustplaatsen met vergelijkbare problemen op het gebied van krimp, dalende bevolking, neergaande economische ontwikkeling en van het profiteren van kansen die zich in de omgeving van dergelijke plaatsen voordoen?

Om dit te kunnen doen zal er een benchmark onderzoek uitgevoerd worden. Een vergelijkbare kustplaats wordt onderzocht zodat Holwerd aan Zee hiervan kan leren. Het referentiegebied wat onderzocht wordt is het dorp Ouddorp in de gemeente Goeree-Overflakke, in de provincie Zuid-Holland.

Doel van onderzoek

Om het probleem bij Holwerd aan Zee goed te kunnen onderzoeken en een oplossing hiervoor te kunnen formuleren is een hoofdvraag opgesteld. De hoofdvraag luidt:

‘Wat kan Holwerd aan Zee leren van EilandMarketing GoereeOverflakke op het gebied van duurzaam toerisme en op het gebied van passende functiecombinaties van natuur en toerisme?’

Om dit goed te kunnen onderzoeken wordt gekeken naar de kustplaats Ouddorp in Zuid-Holland. Bij deze benchmarkstudie zijn de volgende deelvragen opgesteld:

- *Welke eigenschappen heeft Goeree-Overflakke wat mogelijkheden biedt voor toerisme?*
- *Wat is EilandMarketing GoereeOverflakke en wat levert dit op voor Goeree-Overflakke?*
- *Welke functiecombinaties van natuur en toerisme zijn er in het gebied?*
- *Wat wordt gedaan aan duurzaamheid op Goeree-Overflakke?*
- *Wat zijn de succes- en faalfactoren geweest voor het gebied?*
- *Waarom is Goeree-Overflakke interessant voor Holwerd aan Zee?*

Om deze deelvragen en de hoofdvraag te kunnen beantwoorden wordt gekeken naar onder andere het project: EilandMarketing GoereeOverflakke. Dit project probeert het eiland Goeree-Overflakke op de kaart te zetten om meer nieuw inwoners en toerisme te trekken. Hierbij speelt vooral de marketingstrategie een belangrijke rol.

Leeswijzer

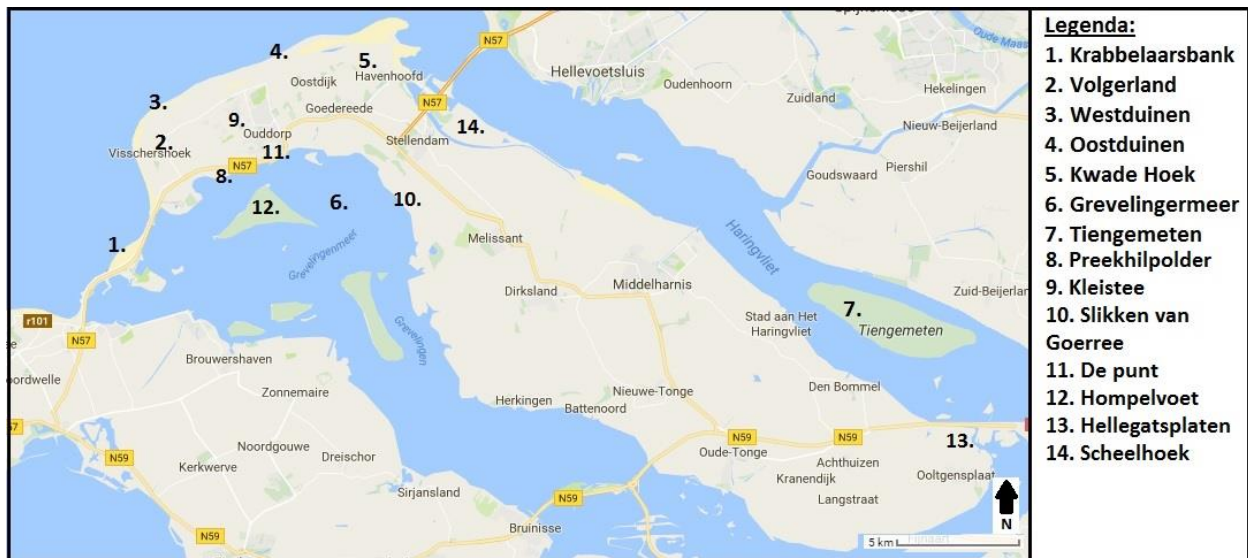
In het verslag wordt dus aan de hand van informatie uit de eerder genoemde deelvragen een vergelijking gemaakt tussen Holwerd en Ouddorp (en Goeree-Overflakkee). En wordt gekeken hoe er met vergelijkbare problemen op het gebied van krimp, dalende bevolking, neergaande economie wordt omgegaan. En ook hoe Ouddorp profiteert van kansen die zich in de omgeving voordoen, en wat Holwerd hiervan kan leren.

2. Inventarisatie Goeree- Overflakkee

2.1 Natuurgebieden

Goeree-Overflakkee beschikt over vele natuurgebieden. De meeste natuurgebieden zijn vrij toegankelijk voor recreanten en beschikken over uitgebreide wandel- en fietsroutes. Andere natuurgebieden zijn alleen toegankelijk voor recreanten onder begeleiding van een gids of tijdens een georganiseerde excursie. Er zijn ook geheel ontsloten natuurgebieden. Het is wel mogelijk om door deze gebieden heen te fietsen en op deze manier de gebieden te bezichtigen. Er zijn ook een aantal speciale natuurprojecten te vinden op Goeree Overflakkee. Deze zullen nader beschreven worden 2.1.2. Speciale natuurgebieden (Kop van Goeree, 2012).

De ligging van de natuurgebieden op Goeree Overflakkee wordt verduidelijkt op figuur 1.

Figuur 1: Ligging natuurgebieden Goeree Overflakkee

Uitgelichte natuurgebieden

Noordrand van Goeree-Overflakkee

De Noordrand van Goeree-Overflakkee beschikt over bijzondere getijdennatuur. In het gebied is een overgang van zoet naar zout water aanwezig. Het gebied is van internationaal belang voor verschillende soorten -vogels en trekvissen. Er zijn verschillende vogeleilandjes in het gebied aangelegd en de natuur is leefbaar gemaakt voor recreanten. In het gebied zijn verschillende wandel-, fiets- en kanoroutes aanwezig. Ook is het mogelijk een tocht te maken door het gebied met de fluisterboot, een kano of de trekpont (Gemeente Goeree Overflakkee, 2017).

Tiengemeten

Tiengemeten is een natuureiland in de Haringvliet. Het eiland is onderdeel van de zuidwestelijke Delta. Hier mondt de Maas, de Rijn en de Schelde uit in zee. Tiengemeten kent bijzondere natuur en is onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur. Aan de oostkant van het eiland is het gebied omgevormd tot landbouwgrond voor kleinschalige agrarische productie. Op het westen van het eiland is vooral wildernis natuur te vinden. In dit deel van het gebied is vooral water aanwezig en het is een zoetwatergetijdengebied. Het centrale deel van het eiland bestaat vooral uit watermoeras (Natuurmonumenten, 2016).

Fauna

Goeree Overflakkee beschikt over bijzondere fauna die jaarlijks vele bezoekers aantrekt. Bij het Grevelingenmeer overwinteren flamingo's. Flamingo's worden meer gezien als tropische vogels en daarom is het bijzonder dat zij zich hier vestigen. De flamingo's dienen als toeristische trekpleister voor het gebied. Ook komt er veel toerisme vanuit België op de flamingo's af (RTV Rijnmond, 2016).

Het gebied kent nog andere bijzondere vogelsoorten. De Haringvliet dient als belangrijk vogelreservaat. Verschillende water- en broedvogels zijn aanwezig in het gebied. In het gebied is een vogelobservatie hut te vinden. In de natuurgebieden Volgerland en Krabbelaarsbank zijn de vogels ook te bestuderen vanuit observatiepunten (Kop van Goeree, 2012).

Rond Goeree Overflakkee zijn zeehonden te bezichtigen. De dieren laten zich regelmatig zien en zijn erg in trek bij de toeristen. Op Stellendam zit zeehondenopvang 'A Seal' gevestigd. Hier is het mogelijk de zeehonden van dichtbij te zien en als vrijwilliger te helpen met de verzorging van de dieren (Goeree Overflakkee mijn eiland, 2017).

Flora

Naast bijzondere fauna op het eiland zijn er ook bijzondere flora soorten te vinden op Goeree. Er zal een opsomming volgen van de meest bijzondere soorten en hun wetenschappelijke naam (Kop van Goeree, 2013):

- Nachtsilene (*Silene nutans*)
- Kamille (*Matricaria*)
- Jakobskruid (*Jacobaea vulgaris*)
- Parnassia (*Parnassia*)
- Klein hoefblad (*Tussilago farfara*)
- Vingerhelmbloem (*Corydalis solida*)
- Cichorei (*Cichorium*)
- Meekrap (*Rubia Tinctorum*)

Conclusie

Goeree Overflakkee beschikt over verschillende natuurgebieden die het gebied bijzonder maken voor toerisme. Er zijn ook speciale natuurprojecten, zo is het natuureiland Tiengemetten gerealiseerd wat weer veel recreanten als natuurliefhebbers trekt. Goeree Overflakkee beschikt ook over bijzondere flora- en fauna soorten. De aanwezigheid van de zeehonden en de flamingo's trekken zeker ook veel toeristen aan.

2.2 Recreatie

De bijzondere natuur in gemeente Goeree-Overflakkee is leefbaar voor de recreant. Er kan van de natuur genoten worden.

Huidige recreatie

Populairste recreatievormen op Goeree Overflakkee (Gemeente Goeree Overflakkee, 2014):

1. Bezoek aan het strand
2. Zwemmen
3. Uit eten gaan
4. Wandelingen maken
5. Tochtjes met de auto maken
6. Funshoppen
7. Tochtjes met de fiets
8. Bezoek aan natuurgebied
9. Bezoek aan bezienswaardige gebouwen
10. Zonnen

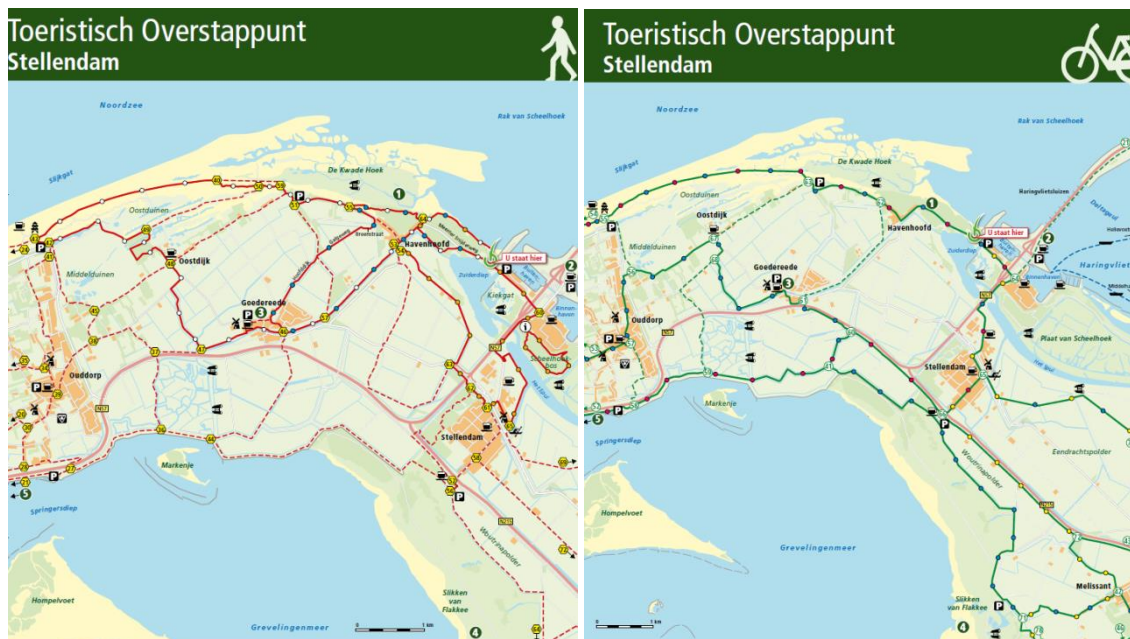
Uit het gesprek met Wouter Bakelaar projectmanager voor de eilandmarketing kwam naar voren dat er zeker wel recreatieve en toeristische groei heeft plaatsgevonden op Goeree Overflakkee. Al komen de meest recente recreatie- en toerismecijfers van Goeree Overflakkee uit het jaar 2011. Door deze cijfers te vergelijken met de cijfers van het voorafgaande jaar is er wel een duidelijke groei zichtbaar in de recreatie- en toerisme cijfers, dit wordt verder verduidelijkt in **Error! Reference source not found.**

Tabel 1: Vakantie cijfers Goeree Overflakkee (Kenniscentrum Toerisme, 2011)

	2010	2011
Vakanties op Goeree	140.000.	179.000
Waarvan toeristische vakanties	134.000	130.000

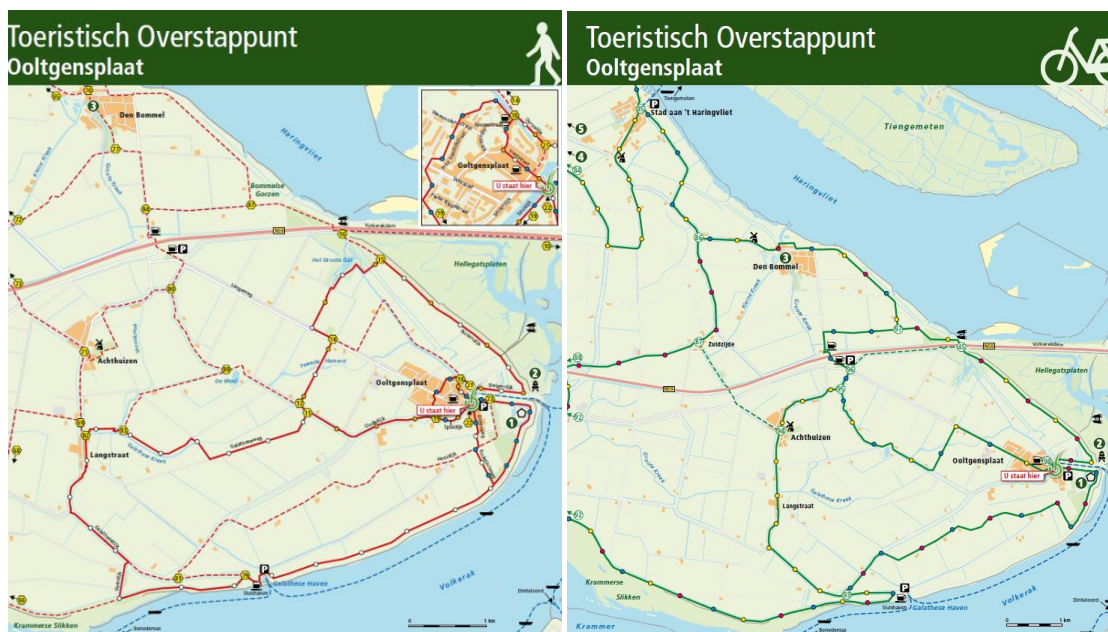
Routes

Zo zijn er een groot aantal wandelroutes op het eiland. Er is de mogelijkheid om natuurgebieden te bezoeken onder begeleiding van een gids. Er zijn verschillende fietsroutes en fietscafés op het eiland om uit te rusten. Ook zijn er ruiterroutes aanwezig. In de winter is het zelfs mogelijk om paard te rijden op het strand.

Figuur 2: TOP Stellendam wandelnetwerk en fietsnetwerk (TOP routenetwerk, 2017)

Figuur 2 en 3 weergeven een deel van het bestaande routenetwerk op Goeree Overflakkee. Er is geen routekaart van het gehele eiland beschikbaar, wel van delen van het eiland om een beeld te scheppen over het bestaande routenetwerk.

Figuur 3: TOP Ooltgensplaat wandelnetwerk en fietsnetwerk (TOP routenetwerk, 2017)

Waterrecreatie

In het Zuiderdiep is het mogelijk om te sportvissen. Bij de Preekhilpolder ligt de duikplaats 'Preekhil-De Val'. Het Grevelingenmeer beschikt over helder water en is zeer geschikt om te duiken. Rond het Grevelingenmeer zijn veel bootverhuurders gevestigd. Bij de Krabbelaarsbank is surfen en zeilen mogelijk. Aan de ene zijde van de Brouwersdam kunnen er wat extreme sporten beoefend worden zoals kitesurfen en surfen. Op de Brouwersdam zit dan ook het zeil- en surfcentrum Brouwersdam

gevestigd. Op het strand van Ouddorp is het ook mogelijk om te kitesurfen, buggykiten, strandzeilen en te vliegeren (Kop van Goeree, 2012).

Verblijfsrecreatie

Op Goeree Overflakkee is verschillende verblijfsrecreatie mogelijk. Zo zijn er verschillende campings, pensions, camperterreinen en bungalowparken aanwezig. Het bekende vakantiepark 'Center parcs Port Zélande' is gevestigd bij de Krabbelaarsbank. Het is voor de recreant ook mogelijk om vlak naast het strand te verblijven, hier zit vakantiepark Noordzeepark Ouddorp gevestigd (Noordzeepark, 2017).

Kusttoerisme

Ouddorp beschikt over een toeristische kustplaats. Veel faciliteiten zitten op het strand van Ouddorp. Er zijn twee reddingsposten aanwezig. Het strand is ingericht in twee zones waarvan de ene zone gebruikt wordt voor het beoefenen van extreme watersporten. In de winter is het mogelijk om paard te rijden op het strand. Brouwersdam staat verder bekend als het beroemdste kitesurfdorpen van Europa. Dit komt vooral door de ligging. Aan de ene zijde van de Brouwersdam kan men surfen op de Noordzee. Aan de andere kant ligt het rustigere Grevelingenmeer. Goeree-Overflakkee beschikt over een prachtig duinenlandschap wat beleefd kan worden. De natuur, de cultuurhistorie, de dorpskernen ende verschillende recreatievormen hebben ervoor gezorgd dat het kusttoerisme sterk heeft kunnen ontwikkelen.

Ligging

Goeree-Overflakkee heeft profijt van zijn ligging ten opzichte van de Noordzee. Het gebied ligt aan zee en beschikt over een duinenlandschap. Door de ligging tussen Zeeland en Rotterdam profileert Goeree - Overflakkee zich echt als een bijzonder eiland dat nog net in Zuid-Holland ligt. Veel mensen denken dat Goeree-Overflakkee bij de provincie Zeeland hoort. Goeree profiteert hiervan door een graantje mee te pikken van de toeristische stroom naar Zeeland.

De ligging vlakbij de grote steden Rotterdam en Antwerpen heeft ook een positieve werking voor Goeree-Overflakkee. Zo kunnen bewoners van grote steden toch nog op een gemakkelijke en snelle manier naar het strand gaan.

Doelgroepen

Er wordt gericht op een brede doelgroep. Zo is het gebied in de zomer het aantrekkelijkst voor seizoen recreanten. Buiten de zomerperiode om is het gebied nog steeds aantrekkelijk voor toeristen. Gepensioneerde hebben bijvoorbeeld het gehele jaar tijd om te recreëren en voor deze groep is het gebied in deze periode dan ook aantrekkelijk. Natuurliefhebbers is een kleinere doelgroep, maar deze doelgroep is bereid ver te reizen om bijzondere natuur te aanschouwen. De doelgroepen zijn vast gesteld door middel van het BSR-model, dit model geeft inzicht in de verschillende type recreanten en doelgroepen. De groepen zijn verwerkt in vier verschillende werelden die in verschillende kleuren zijn onderverdeelt. Dit wordt verduidelijkt in figuur 4 (Recron Innovatie Campagne, 2010).

Figuur 4: BSR-model (Recron Innovatie Campagne, 2010)

Al eerder werd genoemd dat Goeree Overflakkee zich richt op een brede doelgroep. Alle vier de werelden komen terug in de doelgroep voor Goeree. Zo is er voor recreanten in de rode wereld genoeg avontuur te vinden op het eiland. Er kan bijvoorbeeld gesurft worden op de ruige deel van de Noordzee, bij de Krabbelaarsbank en andere extreme sporten bij de kust. In het centrum en rond het strand is er genoeg gezelligheid te vinden en zijn veel mensen aanwezig wat van belang is voor de gele wereld. Er zijn genoeg mooie rustige natuurgebieden op Goeree, recreanten kunnen hier tot rust komen, dit is van belang voor de groene wereld. De blauwe wereld houdt van ontspannen in een wat luxere omgeving. Zo kan hoeft er niet per se de natuur ingetrokken te worden op Goeree maar kunnen recreanten ook tot rust komen bij het strand.

Conclusie

Goeree Overflakkee is in trek voor recreanten en toeristen. En beschikt dan ook over een groot recreatief aanbod. Er kan worden gewinkeld in het centrum, een bezoek gebracht worden aan het strand, er kan gewandeld en gefietst worden en er kan aan watersport gedaan worden. Goeree Overflakkee profiteert ook van de voordelige ligging vlakbij de grote steden Antwerpen en Rotterdam. Mensen denken vaak dat Goeree bij Zeeland hoort, er wordt zo ook een graantje meegepikt van de toeristenstroom naar Zeeland. Goeree Overflakkee richt zich op een brede doelgroep. Goeree Overflakkee beschikt over kwaliteiten die alle werelden uit het BSR-model met de verschillende type recreanten aanspreekt.

2.3 Destination mix

Om een volledig benchmark uit te kunnen voeren is het belangrijk te kijken naar de verschillende factoren van een gebied die toeristen aantrekken. Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van de Destination mix, hier worden vijf factoren bekeken die het toeristen in een gebied beïnvloeden, deze vijf factoren zijn:

- Attractions
- Facilities
- Infrastructure
- Transportation
- Hospitality

Voor Goeree-Overflakkee worden deze vijf factoren nu toegelicht met een specificatie naar het toeristische stadje Ouddorp op Goeree-Overflakkee.

Attractions

De gemeente Goeree-Overflakkee wordt vooral veel bezocht door de verschillende natuurgebieden op het eiland, zoals Tiengemeten, de Kwade Hoek, Westduinen en de Punt (zie hoofdstuk ...). Deze natuurgebieden zorgen voor een sterke aantrekkingskracht voor toeristen die graag de natuur bezoeken. Daarnaast zorgen de stranden op het eiland voor veel watersport mogelijkheden. Dit zijn beide publieke 'attracties' die veel bezochten worden. Verder is het stadje Ouddorp een bekend stadje om naar toe te gaan voor een dagje strand en uit rusten. Toeristen op het eiland zitten bijvoorbeeld in een vakantiehuisje of camping op Goeree-Overflakkee (primaire) en gaan vanuit deze plek dagjes weg naar Ouddorp of de verschillende stranden en natuurgebieden (secundaire). Op het eiland wordt ook steeds meer gezocht naar gebieden die gebruikt kunnen worden voor tijdelijke evenementen zoals het Foodtruck Festival 'Smaak aan Zee' die afgelopen zomer (2016) voor het eerste is georganiseerd (About, 2016).

Figuur 5 Watersport bij Ouddorp

Facilities

Op het eiland Goeree-Overflakkee zijn verschillende accommodatie aanwezig om te zorgen voor het tijdelijke of meerdaagse verblijf van toeristen. Er zijn verschillende hotels, vakantiehuisjes, vakantieparken en campings waar toeristen terecht kunnen voor een meerdaagse vakantie op het eiland. Daarnaast zijn voor dagjestoeristen verschillende restaurant, cafés en winkels te vinden die voorzien in de vraag naar voedsel, souvenirs en activiteiten. Voor de toerist die graag wil surfen is er bijvoorbeeld een surfschool/ winkel, er is een golfbaan en in de verschillende dorpen en steden op het eiland zijn supermarkten, winkels en horeca te vinden. Daarnaast is Goeree-Overflakkee steeds

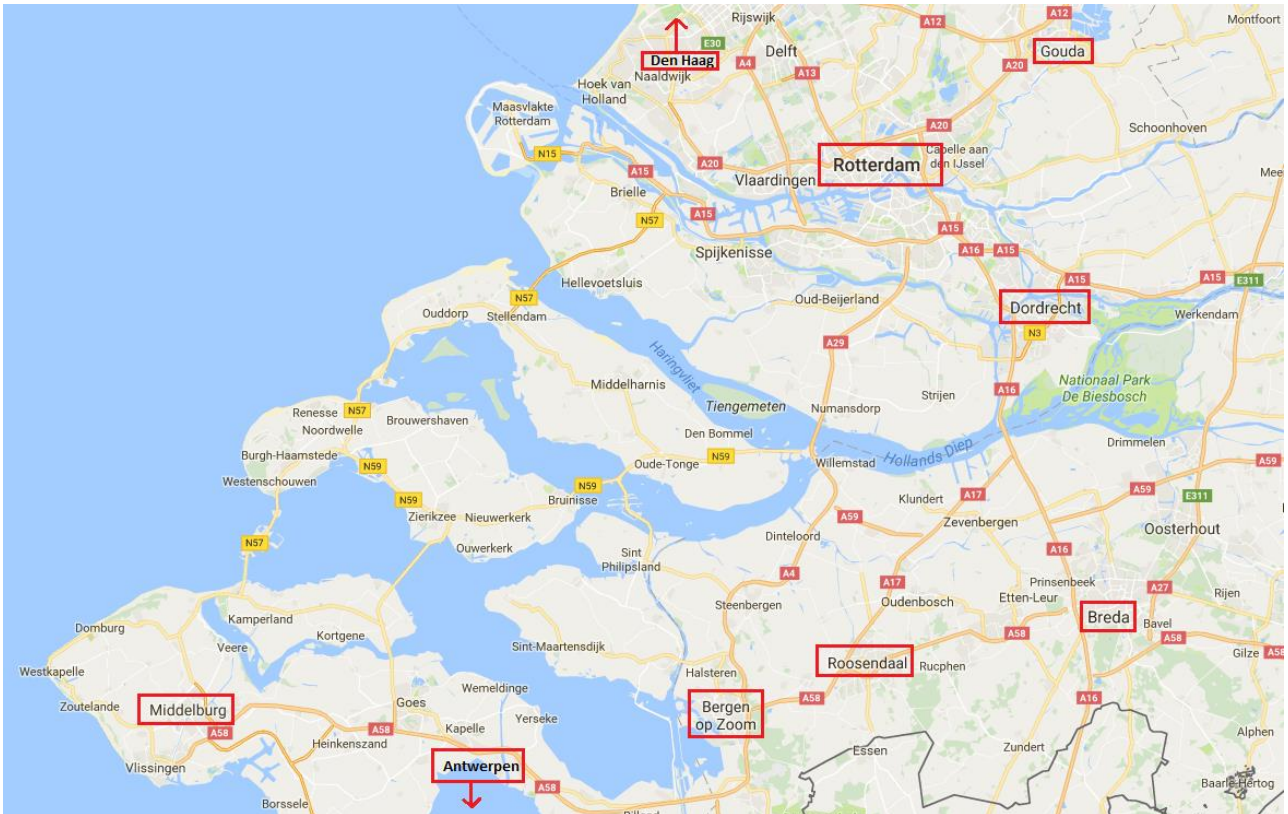
meer bezig met het organiseren van festivals op het eiland waarvoor verschillende terreinen op het eiland ruimte voor bieden.

Figuur 6 Markt voor toeristen

Infrastructure

Goeree-Overflakkee is vooral met de auto gemakkelijk te bereiken vanuit heel Nederland en België. Over het eiland zijn drie N-wegen aangelegd die in verbinding staan met de A15 naar Rotterdam en de A29/ A4 naar Roosendaal, Rotterdam en Bergen op Zoom. Met het openbaar vervoer is het eiland minder goed te bereiken. Er is geen treinverbinding aanwezig en rijden alleen bussen op Goeree-Overflakkee. Voor reizigers zonder auto is het een langere weg om naar de verschillende dorpen en steden op het eiland te komen, maar met de bus is vrijwel alles te bereiken. Op Goeree-Overflakkee zijn dus wegen aanwezig voor auto's en bussen en er zijn fietspaden en wandelpaden waar iedereen gebruik van kan maken om zich over het eiland te verplaatsen. Onlangs zijn het wandelpadennetwerk en het fietspadennetwerk volledig vernieuwd op Goeree-Overflakkee met verschillende knooppunten, zodat wandelaars en fietsers zelf hun route kunnen uitstippelen (Wandel- en fietsroutenetwerken op Goeree-Overflakkee officieel geopend, 2016).

Figuur 7 Omgeving en bereikbaarheid Goeree - Overflakkee

Transportation

Bij infrastructure wordt al verteld over de bereikbaarheid van het eiland met het openbaar vervoer en de auto. Naast deze genoemde vormen van transport zijn er op het eiland nog andere manieren je te verplaatsen over en van en naar het eiland. Zo is er in de zomer een bootverbinding naar de verschillende kleine eilandjes (natuurgebieden) rondom Goeree-Overflakkee. Een voorbeeld van een

Figuur 8 Vervoer per boot

boottocht is een passagiersschip die in de zomerperiode tussen Stad aan 't Haringvliet en Tiengemeten vaart (GemeenteGoereeOverflakkee, 2016).

Over het gehele eiland wordt gebruik gemaakt van bewegwijzering voor fietsers en wandelaars waardoor deze vormen van toeristen en recreanten gemakkelijk over het eiland kunnen wandelen en fietsen (Wandel- en fietsroutenetwerken op Goeree-Overflakkee officieel geopend, 2016).

Goeree – Overflakkee heeft als doel om in 2020 energie neutraal te zijn en wil ook op het gebied van transport werken aan een duurzamere omgeving. Het is de bedoeling dat over een aantal jaar de bussen op het eiland kunnen rijden op waterstof, die wordt geproduceerd bij een waterstof tankstation in Oude – Tonge (Duurzaamheid Innovatie, 2017).

Hospitality

Met de oprichting van EilandMarketing wordt er niet alleen gewerkt aan de promotie van Goeree-Overflakkee naar toeristen en recreanten van buiten het eiland. Ook wordt er gewerkt aan de trots van het eiland vanuit de inwoners. De slogan: 'Goeree-Overflakkee mijn eiland' moet zorgen voor het uitdragen van de trots op het eiland vanuit de bewoners. Door het uiten van de liefde voor Goeree-Overflakkee zullen toeristen zich welkom voelen op het eiland en wellicht vaker terugkomen. Bewoners kunnen door verschillende merchandise producten te kopen (zoals shirt, mokken en keukenschorten) hun trotsheid op het eiland tonen en overdragen naar de toeristen. EilandMarketing hoopt dat de toeristen vervolgens ook deze producten kopen en buiten het eiland zullen dragen en dus zorgen voor promotie van het eiland.

Figuur 9 EilandMarketing

Door het beschrijven van de vijf verschillende factoren van de Destination mix wordt inzichtelijk welke functies Ouddorp (Goeree – Overflakkee) al bezit en welke factoren nog verstrekt kunnen worden. Door het verstrekken van de functies komen er in de toekomst wellicht meer toeristen naar Goeree – Overflakkee en zal het eiland bekender worden onder Nederlanders en toeristen. Het zorgen voor een betere bereikbaarheid met het openbaar vervoer, dat aangesloten is op de rest van Nederland zal veel verschil uitmaken voor het aantal mensen van Goeree – Overflakkee bezocht. Ook door het uitbreiden van de faciliteiten op het eiland, bijvoorbeeld door meer woningen of ander slaap overnachtingen of meer winkels kan het eiland meer toeristen trekken. Dit zijn voorbeelden van aspecten die Goeree – Overflakkee kan ontwikkelen wil het meer toeristen trekken.

2.4 Functiecombinaties van natuur en toerisme

Natuur en recreatie zijn vaak goed te combineren, zo kun je bijvoorbeeld wandelen en fietsen in een mooi natuurgebied. Maar er zijn ook andere functiecombinaties mogelijk.

Op Goeree-Overflakkee is veel natuurschoon te vinden, zo zijn er stranden, duinen, een bos, gorzen, slikken en graslanden. Er is dan ook een verscheidenheid aan natuurgebieden waar je kunt wandelen, fietsen, vogel spotten en recreëren aan het strand. Dit zijn tevens ook functiecombinaties van natuur en recreatie die in Goeree-Overflakkee (en ook de rest van Nederland) veel toegepast worden.

Fiets- en wandelrecreatie in de natuur

Er zijn mooie fietsroutes door bijvoorbeeld de natuurgebieden Kwade Hoek en Slikken van Flakkee. Op andere plaatsen kun je alleen rondom het gebied fietsen, dit is het geval bij de natuurgebieden Westduinen en Volgerland. Daarnaast zijn er door veel van de natuurgebieden op Goeree-Overflakkee wandelroutes waar je vrij kunt wandelen. Door het natuurgebied Kwade Hoek lopen verschillende wandel- en fietsroutes door duinvalleien en jonge duinen. Ook door het natuurgebied Kabbelaarsbank heb je meerdere wandelroutes die door het bos, via de duinen, over bloemweides en langs kreken lopen. Op het eiland zijn verharde en onverharde wandelroutes te vinden van 2 tot 20 kilometer.

Verder worden er in de natuurgebieden wandelingen met een gids aangeboden. Daarnaast zijn er natuurgebieden die niet vrij toegankelijk zijn. Deze kunnen uitsluitend met een gids bezocht worden. Dit is het geval in de Westduinen waar excursies georganiseerd worden waarbij je met een gids het gebied kunt bezoeken. Op deze manier kan recreatie/toerisme zo geregeld worden dat de natuur er zo min mogelijk last van heeft (Goeree, 2012).

Een andere functiecombinatie van natuur en recreatie is de golfbaan Catherinaburg. De golfbaan heeft een terrein met meerdere banen, en is gelegen tussen Stellendam en Dirksland. Met het programma 'Committed to Green' ondersteunt de Nederlandse Golf Federatie golfbaanbeheerders bij het beschermen en versterken van de landschappelijke kwaliteit en de natuurwaarden. Zodat het mogelijk is om te recreëren in de natuur, waarbij de natuur zo min mogelijk geschaad wordt (Golfbaan catherinaburg, sd).

Vogel spotten

Een andere veel voorkomende functiecombinatie van natuur en recreatie is vogel spotten, waarbij van een afstand vogels bekeken worden en het gebied zo min mogelijk wordt betreden. Zo kan er in het natuurgebied Volgerland vanuit vogelkijktorens naar de vogels gekeken worden. Ook is het mogelijk om te kijken vanachter een kijkscherm in het gebied Kabbelaarsbank zodat het vogelleven op het water bezichtigd kan worden.

Daarnaast is er een natuurgebied waar je kunt vogel spotten is, gelegen aan de binnenzijde van de Haringvlietsluis. Dit is een belangrijk vogelreservaat waar veel vogels in alle rust kunnen broeden. Zo overwinteren er brandganzen en grauwe ganzen in het gebied. Ook broeden bijvoorbeeld de bruine kiekendief en diverse eenden soorten hier. Door het gebied loopt een wandelroute die uitkomt bij een vogel-observatie hut, maar er zijn verder ook enkele wandelroutes door het gebied. In het voorjaar, de zomer en het najaar worden er excursies (vaak met een excursiewagen) georganiseerd. Daarnaast zijn er ook de eerdergenoemde gebieden zonder wandelroutes, waar weidevogels in alle rust kunnen leven. Dit is bijvoorbeeld gedaan bij het gebied Koudenhoek (Goeree, 2012) (Natuur(gebieden) op Goeree-Overflakkee, 2014).

Educatie & kunst

Op Goeree-Overflakkee vindt je verder nog een aantal andere functiecombinaties, zo is er een bloemen pluktuin waar je in een bloemrijk veld je eigen boeket samen kunt stellen en je tegelijkertijd de verschillende plantensoorten leert. Ook is er op het eiland nog een geitenboerderij hier kun je leren hoe en wat voor producten er gemaakt worden. Naast geiten zijn er nog meer dieren, zoals kippen, cavia's, paarden en een varken. Deze functiecombinaties bieden vermaak voor kinderen en volwassenen en zijn daarnaast erg educatief. Daarnaast is er nog een beeldentuin op het eiland, hier kun je in buitenlucht op een beschutte plek in het mooie duinlandschap tussen de kunstwerken doorlopen. De beeldentuin heeft een deels permanente en deels per seizoen wisselende collectie met werk van nationale en internationale kunstenaars. De beeldentuin is van juni tot eind september te bezoeken, er wordt wel een entreeprijs van 5 euro p.p. gevraagd. Zo mengen natuur en recreatie zich wederom goed (Goeree-Overflakkee, Geitenboerderij de Mekkerstee, sd).

Ouddorp & Kusttoerisme/ recreatie

In het kleinschalige landschap op de Kop van Goeree is van oudsher het kusttoerisme sterk ontwikkeld. De omgeving van strand, natuur, cultuurhistorisch landschap en karaktervolle dorpen vormen de reden hier vakantie te vieren. Het toeristisch aanbod bestaat uit meerdere campings en recreatieterreinen, die voornamelijk gelegen zijn in het gebied tussen de duinen en Ouddorp. Verder is er op de toeristische (surf)hotspot de Kabbelaarsbank een vakantiepark (Center Parcs) gevestigd. De Kabbelaarsbank ligt halverwege de Brouwersdam (ten Noordoosten van Ouddorp) en naast een vakantiepark is er hier ook een camping te vinden (Gebiedsprofielen.zuid-holland.nl, sd).

Tevens is hier één van de mooiste en bekendste (kite)surfspots van Europa, de Brouwersdam. Aan de ene kant van de Brouwersdam kun je namelijk surfen op de Noordzee, en aan de andere kant op het rustigere Grevelingenmeer. Een unieke combinatie waardoor het erg aantrekkelijk is voor toeristen van verschillende nationaliteiten. Het zeil- & surfcentrum Brouwersdam is hier daarom gevestigd, voor alle watersport activiteiten en toeristen (Brouwersdam Superspot, sd) (Goeree-Overflakkee, Kabbelaarsbank, sd).

Recreatievormen aan het strand

De Kop van Goeree heeft ruim 25 kilometer strand, hier zijn op een mooie dag vele duizenden bezoekers/badgasten aanwezig. Overal langs het strand is het toegestaan te zwemmen, hoewel het niet overal even veilig is en niet alle stranden bewaakt zijn. Maar er zijn behalve zwemmen nog tal van andere vormen van recreatie op en rondom het strand. Je kan langs het strand namelijk ook activiteiten zoals: kitesurfen, buggykiten, strandzeilen en vliegeren beoefenen. Deze activiteiten vallen echter wel onder de categorie extreme sporten, omdat bij deze sporten gevaarlijke situaties kunnen ontstaan. Daarom zijn er aparte zones ingericht voor het beoefenen van deze sporten. Daarnaast kun je ook over het strand Paardrijden (tijdens de winterperiode). Paardrijden kan men echter beter niet doen in gevoelige natuurgebieden, maar verder vallen deze vorm van recreatie goed te combineren met natuur.

In de omgeving van Ouddorp kun je verder nog varen op het Grevelingenmeer (binnenzijde Brouwersdam) en op de Noordzee (buitenzijde Brouwersdam). Een andere activiteit die hier gedaan kan worden, die goed valt te combineren met natuur is duiken. Het water in het Grevelingenmeer is namelijk erg schoon en helder, en dus erg geschikt voor (sport)duiken. Doordat het water er zout is, is er een rijk onderwaterleven met vele soorten waterplanten, vissen, schelpdieren en krabben. Ook kan men sportvissen in het Zuiderdiep, maar hiervoor is wel een VIS-pas of een weekvergunning nodig. Jammer genoeg zien vissers niet in dat de door hen zo geliefde sport wel degelijk pijn, stress en letsel bij dieren bezorgt. Verder ontstaan er problemen doordat een vis met ingeslikte haak ten prooi valt aan roofvissen of andere dieren, zoals vogels. Daarnaast zorgt sportvissen dat een

aanzienlijke hoeveelheid lood vrijkomt in de natuur, die zowel voor de dieren als voor de mens erg nadelige gevolgen kan hebben. Sportvissen is dus niet zozeer een goede functiecombinatie tussen natuur en recreatie (Niet in de haak, sd) (Goerree, Stranden, sd) (Goerree, Watersport, sd).

Een andere functiecombinatie vindt men in de duinen bij Ouddorp. Hier zijn namelijk nog half bedolven bunkers te vinden, die onderdeel van de Atlantikwall waren. De bunkers zijn beetje bij beetje leeggehaald en weer teruggevonden. De Bunkerroute is het hele jaar door te bezoeken, en er worden rondleidingen en andere activiteiten georganiseerd. Op het complex zijn paden aangelegd en de hele route zijn er informatiepanelen geplaatst waardoor het ook goed zonder gids te bezoeken is. Naast recreatie hebben de bunkers nog een andere functie, ze zijn namelijk het leefgebied van bepaalde diersoorten. Deze dieren kunnen zich hier goed verschuilen, zo vind je verschillende soorten knaagdieren en vleermuizen in de tunnelstelsels en bunkers (Gebiedsprofielen.zuid-holland.nl, sd) (Notenboom, sd).

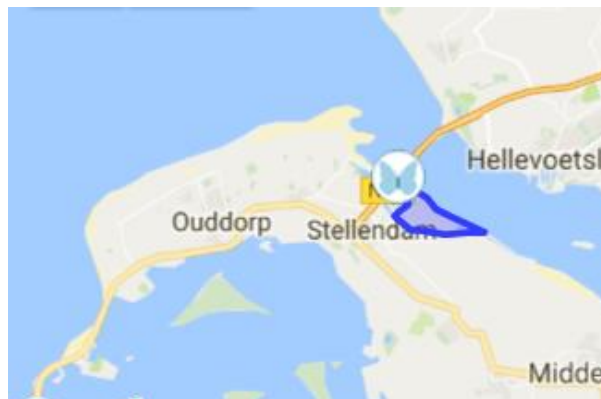
In en rondom Ouddorp zijn dus verschillende functiecombinaties tussen natuur en recreatie, echter niet al deze functiecombinaties gaan even goed samen. Zo zijn sportvissen en de pleziervaart niet bepaald gunstig voor de natuur maar andere functiecombinaties zoals, vogel spotten, wandelen en fietsen gaan juist heel goed samen met natuur. Verder kunnen activiteiten zoals golfen, paardrijden, watersporten, kunst en educatie ook goed samengaan met de natuur.

2.5 Speciale projecten

Hieronder volgen twee speciale projecten waar nieuwe functies aan een gebied zijn toegekend, waardoor unieke natuurgebieden zijn ontstaan. Deze projecten worden apart benoemd omdat de gecreëerde natuurgebieden erg populair zijn gebleken bij recreanten en toeristen. Hier kan men zien hoe een gebied aantrekkelijk gemaakt kan worden, en bezoekers kan aantrekken. De manier waarop deze gebieden dat hebben gedaan is interessant voor Holwerd, want in Holwerd wil men ook een nieuwe functie geven aan het gebied en bezoekers aantrekken.

De noordrand van Goeree-Overflakkee

Zo'n speciaal project waarbij een nieuwe functie gegeven is aan een gebied is de Noordrand van Goeree-Overflakkee (aan de Haringvliet). Met de bouw van de Haringvlietsluizen in 1971 werd het Haringvliet definitief afgesloten van de zee. Dit ging gepaard met een verlies aan bijzondere bloemen en planten, vogels en zoogdieren. Verder werden ook trekvissen belemmerd in hun trek de rivieren op. Aan de noordrand van het eiland Goeree-Overflakkee is er daarom op verschillende plaatsen landbouwgrond opgekocht om hier getijdenatuur met kreekjes, slikken, schorren en begraasd zilt grasland te creëren. Aan beide zijden van de Haringvlietsluizen zijn er bijvoorbeeld de twee bezienwaardige natuurgebieden gecreëerd: 't Kiekgat en Scheelhoek.

Figuur 10 Locatie natuurgebied Scheelhoek

Langs de dijk (aan de binnenzijde van de Haringvlietsluis) is er het uitgestrekte rietmoeras van Scheelhoek aangelegd. Naast dit rustgebied van Natuurmonumenten zijn er vogeleilandjes aangelegd om een leefgebied voor verschillende dier- en vogelsoorten te bieden. Het water in de luwte van de eilandjes is een goede paaipplaats voor vis en de eilandjes zijn een broedplaats voor verschillende vogelsoorten. Daarnaast is er weer een overgang van zoet naar zoutwater, waardoor er een gebied van internationaal belang voor miljoenen trekvogels en vissen is ontstaan. In het Haringvliet natuurgebied kunnen uiteindelijk soorten als de zeearend terugkeren, dit biedt mogelijkheden voor recreatie in toekomst. Door deze nieuwe natuur loopt een mooie fiets- en wandelroute. Ook kun je er komen vanaf het water met een trekpontje, kano of fluisterboot. Verder zijn er verschillende uitkijkpunten over de Scheelhoek en de Haringvliet. (Noordrand Goeree-Overflakkee, sd)

Zo is het gebied dus aantrekkelijk gemaakt voor natuurliefhebbers en vogel spotters, die door het gebied kunnen wandelen of fietsen. Maar ook kun je hier dus mee met een boottocht of met de kano door het gebied, waardoor het gebied dus verschillende activiteiten biedt en dus ook verschillende doelgroepen aanspreekt. En daarbij zijn de gebieden aan de Noordrand van Goeree-Overflakkee ook nog eens van enorm belang voor de flora en fauna.

Tiengemeten

Een ander bijzonder project was het eiland Tiengemeten dat tussen 2005 en 2007 van landbouwgebied naar een natuurgebied omgevormd is. Tiengemeten is een eiland in de haringvliet En is het laatste echte eiland van Zuid-West Nederland (vlakbij Rotterdam). Op het eiland zijn drie delen te onderscheiden, die ieder een eigen functie toegewezen hebben gekregen. Zo is er de Wildernis (het westen van het eiland) waar de getijden heersen. Dankzij een kreek die via een gat in de dijk verbonden is met het Haringvliet ontstaat er hier een zoetwatergetijden-gebied. Er komen verschillende vogelsoorten voor (zoals Buizerds en slechtvalken) en ook loopt hier een kudde Schotse hooglanders. Ook kun je hier ook op excursie met een boswachter om bijvoorbeeld bevers te zien. Het centrale deel van het eiland (met de naam Weelde) is een open watermoeras, in de wintermaanden staat het gebied onder water en er komen watervogels in alle soorten en maten. In voor- en najaar vallen de voedselrijke slikplaten droog en dit trekt dan allerlei andere vogels aan die voedsel uit de bodem halen. Door beide delen loopt een wandelroute en aan deze route vindt je verschillende vogelspot hutten.

Weemoed is het oostelijk deel van het eiland. Hier probeert men de kleinschalige landbouw van vroeger na te bootsen door op kleine akkertjes ouderwetse groenten te verbouwen, hier komen weer verschillende soorten akkervogels op af. Daarnaast grazen er nog Nederlandse trekpaarden op de dijk en in de weides. Door en naar Weemoed loopt een wandelroute, onderweg komt je wederom langs verschillende vogelkijkhutten. Er zijn daarnaast ook nog een herberg en een camping gevestigd, waar toeristen kunnen verblijven midden op het natuureiland. Ook is er hier de speelnatuur, hier kunnen kinderen hutten, dammen en vloten bouwen, door een doolhof lopen en door tunnels kruipen. Een goede plek dus voor jonge gezinnen met kinderen, die hier dan op de camping kunnen verblijven.

Figuur 11 Locatie natuurgebied Tiengemeten

De driedeling van het eiland maakt dat het goed inzichtelijk is waar op het eiland er wat voor soort activiteiten te vinden zijn. Zo is in Wildernis dus de echt wilde natuur met wilde dieren, in Weelde kun je dan op het openwatermoeras vooral veel vogelsoorten zien en in Welmoed vindt je het oudhollandse landschap, twee musea, de camping en speelnatuur voor de kinderen. Zodat de bezoeker goed kan kiezen voor het soort natuurrecreatie die het beste bij de bezoeker past (Natuurgebied Tiengemeten, sd).

Figuur 12 Driedeling van de natuur op Tiengemeten

Op Tiengemeten is er dus een goede combinatie van natuur en recreatie, terwijl het gebied in het verleden alleen als landbouwgebied werd gebruikt. Tiengemeten is als gebied redelijk te vergelijken met Holwerd, het landbouwgebied op Tiengemeten is namelijk omgevormd tot nieuwe (goed lopende) toeristische attractie en dit is precies wat Holwerd graag wil bereiken. Wat Tiengemeten aantrekkelijk maakt voor bezoekers is het feit dat het vlak bij de randstad ligt, maar je kunt er toch midden in de natuur overnachten. Daarnaast zijn het de verscheidene activiteiten die men op het eiland kan doen, die het gebied populair maken. Zo heb je de prachtige natuur (waar je kunt wandelen, fietsen en naar vogel- en diersoorten kunt kijken), de camping en herberg, een landbouwmuseum en het Rien Poortvliet museum. Daarnaast kun je ook nog mee met een vaarexcursie of naar de speelnatuur met de kinderen.

Er zijn dus veel activiteiten die voor verschillende doelgroepen aantrekkelijk zijn, waardoor er bijna voor iedereen iets te doen is. Dit alles maakt dat het gebied veel bezoekers aantrekt. Kortom door de talloze activiteiten (voor jong en oud) in de natuur, de driedeling van het eiland en de ligging ten opzichte van de randstad is Tiengemeten enorm populair.

Tabel 2 SWOT - analyse Tiengemeten

<i>Interne analyse: Tiengemeten</i>	<i>Externe analyse: Goeree-Overflakkee</i>
Sterke punten	Kansen
Laatste echte eiland van ZW-Nederland	Betere verbinding
Grote biodiversiteit	Promotie door VVV
Vogeleiland	Meer voorzieningen voor bredere doelgroep
Vlak bij de Randstad	
Rien Poortvliet museum	
Veel verschillende natuur	
Zwakke punten	Bedreigingen
Moeilijk bereikbaar	Toeristen blijven op Goeree-Overflakkee
Voor kleine doelgroep aantrekkelijk	Door betere verbinding wordt het té druk
Weinig naamsbekendheid	

Uit de analyse blijkt dat het gebied Goeree-Overflakkee veel waardevolle eigenschappen heeft. Echter zijn niet veel mensen op de hoogte van wat er te beleven is in dit gebied. Met Ouddorp en Tiengemeten als trekpleisters van Goeree-Overflakkee, heeft het gebied genoeg kwaliteiten om als geheel door te ontwikkelen naar een populair toeristisch gebied.

2.6 Duurzaamheid

Op het eiland Goeree-Overflakkee zijn ze veel bezig met duurzaamheid. Ze hebben als doel gesteld dat het gehele eiland in 2020 energie neutraal is. De gemeente wil dit behalen door zuinig om te gaan met energie en zoveel mogelijk besparen, ook is het doel om op een duurzame manier energie op te wekken met behulp van zon, zee en wind. Om dit doel te bereiken worden er op Goeree-Overflakkee veel verschillende vormen van duurzaamheid ingezet (Gemeente Goeree-Overflakkee, 2016).

Sommige van deze vormen van duurzaamheid zouden interessant kunnen zijn voor het dorp Holwerd. Deze zijn als volgt:

- Greenpoint Holland-Zeeland
- Getijdencentrale
- Energieke Regio
- Deltawind en Zonnepark
- Ledverlichting en duurzame lichtmasten

Greenpoint Holland - Zeeland

Tonnie van Peperstraten is ondernemer met een eigen landbouwbedrijf in Oude-Tonge. Dit landbouwbedrijf is een familiebedrijf dat de 'Van Peperstraten Group' heet.

Vanuit eigen initiatief zijn zij gestart met een project om het agrarische bedrijf en de energievoorziening in de omliggende regio te verduurzamen. Het doel is om het bedrijf milieuvriendelijker en CO²-neutraal te maken. Het totaalconcept heet 'Greenpoint Holland-Zeeland' en moet zorgen voor een combinatie van landbouw, techniek en innovatie (Fig. X).

Bij het bedrijf komt een tankstation waar naast reguliere brandstoffen ook alternatieve brandstoffen getankt kunnen worden. Zo zullen er twee vormen van aardgas aangeboden worden. Het gaat hier om CNG (Compressed Natural Gas) en LNG (Liquefied Natural Gas). Het bedrijf biedt naast aardgas ook waterstof aan en er worden mogelijkheden verkend voor het aanbieden van Bio-LNG.

(Greenpoint, 2013) (Van Peperstraten Group, 2013)

Figuur 13 Greenpoint Holland-Zeeland (Greenpoint, 2013)

Getijdencentrale

De gemeenten Goeree-Overflakkee en Schouwen-Duivenland willen in samenwerking met het Rijk, provincie Zuid-Holland en provincie Zeeland een getijdencentrale aanleggen.

De aanleiding voor het project is de achteruitgang van de waterkwaliteit van de Grevelingen. De aanleg van de Brouwersdam (1971) heeft ervoor gezorgd dat er geen getijden meer zijn in het zoutwatermeer. Dit heeft als gevolg dat de waterkwaliteit en het bodemleven van de Grevelingen achteruitgaan. Om de kwaliteit te verbeteren zal het nodig zijn om een getijdenslag toe te laten. Het is dus nodig om een verbinding tussen de Noordzee en de Grevelingen te realiseren.

Het idee is om van het doorlaatmiddel in de Brouwersdam een getijdencentrale te maken. Een getijdencentrale bestaat uit een afsluitbare dam. Bij vloed wordt de dam opengezet zodat het water achter de dam kan stromen. Wanneer het water op zijn hoogst is wordt de dam afgesloten zodat het water niet weg kan. Wanneer het eb is buiten de dam worden de sluisen van de dam opengezet. Het water stroomt met veel kracht naar buiten. Het water stroomt langs turbines die op zijn beurt generatoren aandrijven die de energie omzetten in elektriciteit. De getijdencentrale kan op deze manier bijdragen aan het energie neutraal maken van Goeree-Overflakkee (Gemeente Goeree-Overflakkee, 2016) (Provincie Zuid-Holland, 2015).

Energieke Regio

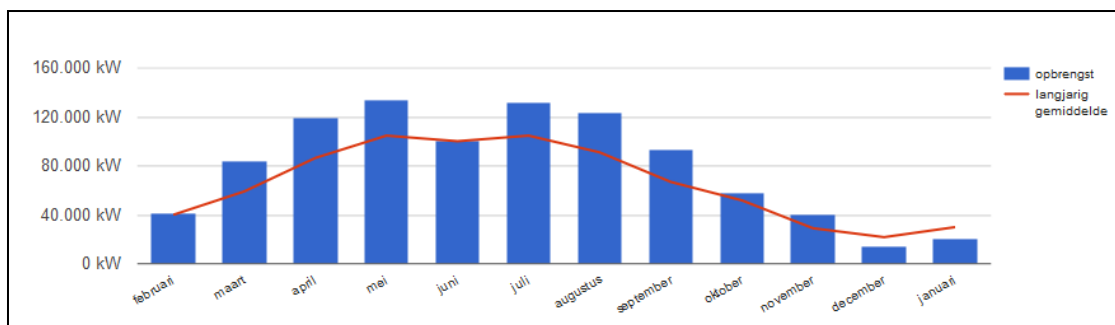
De Energieke Regio is een stichting die zich bezighoudt met energiebesparing in de bebouwde omgeving en het gebruik van duurzame energie stimuleert. De Energieke Regio helpt onder andere ondernemers met het verduurzamen van het gebouw met behulp van informatie en advies. Hierbij kijken ze ook naar mogelijkheden voor het gebouw om duurzame energie op te wekken.

Naast ondernemers helpt De Energieke Regio de gemeente bij het opstellen van beleid voor verduurzamen van maatschappelijke organisaties, bedrijven en particulieren (Gemeente Goeree-Overflakkee, 2016) (Energieke Regio, 2013).

Deltawind en Zonnepark

Als initiatief van de bewoners van Goeree-Overflakkee is in 1989 de Coöperatie Deltawind opgezet. Ze houden zich bezig met duurzame vormen van energie en het besparen van energie. Ze doen dit onder andere door mensen voorlichting te geven over de manier waarop ze energie kunnen besparen en waarom duurzame energie belangrijk is. Verder houdt Deltawind zich bezig met het aanleggen van windmolenparken en velden met zonnepanelen (Deltawind, 2003).

Zonnepark Ouddorp aan Zee is een veld met rond de 3000 zonnepanelen. Het is hiermee de grootste grondgebonden opstelling van Zuid-Holland. Het Zonnepark is eigendom van Deltawind, maar is een initiatief van een nabijgelegen recreatiepark. Het grootste deel van de energie gaat naar het recreatiepark waardoor dit een van de meeste groene recreatieparken is. Dit Zonnepark helpt bij het realiseren van een energie neutraal Goeree-Overflakkee. In figuur 3 is te zien hoeveel kilowatt het Zonnepark opwekt (Gemeente Goeree-Overflakkee, 2016) (Deltawind, 2012).

Figuur 14 Energieopbrengst in kilowatt (Deltawind, 2012)

Ledverlichting en duurzame lichtmasten

Een manier om Goeree-Overflakkee energie neutraal te krijgen is het gebruiken van ledverlichting. Ledverlichting zorgt voor minder lichtvervuiling en gaat langer mee dan de lampen die normaal gebruikt werden. Verder zijn er minder onderhoudskosten en daalt het energiegebruik. Goeree-Overflakkee gebruikt standaard ledverlichting bij nieuwbouwprojecten. Wanneer oude lichtmasten vervangen moeten worden komen er lichtmasten met ledverlichting. Op deze manier zal uiteindelijk heel Goeree-Overflakkee gebruik maken van ledverlichting en duurzame lichtmasten. (Gemeente Goeree-Overflakkee, 2016)

Duurzaamheidsprijzen

De eerder genoemde maatregelen op Goeree-Overflakkee hebben ervoor gezorgd dat het eiland veel erkenning voor hun duurzaamheid krijgt.

Goeree Overflakkee heeft in 2015 voor de tweede keer de award gewonnen voor haar kustzone op het gebied van duurzaamheid. Quality Coast dient als toeristisch keurmerk voor het kustgebied. De Quality Coast wordt bijvoorbeeld getest op het aantal blauwe vlaggen van een kustplaats en het aantal ondernemingen met een Eco-Label (Gemeente Goeree Overflakkee , 2015).

Blauwe vlaggen worden jaarlijks uitgereikt aan kustplaatsen voor jachthavens en stranden die schoon en veilig zijn. De kustplaats moet voldoen aan een aantal gestelde criteria. De blauwe vlag is maar voor één jaar geldig. Goeree-Overflakkee ontving in 2014 de meeste blauwe vlaggen voor jachthavens van over de hele wereld. Ze kregen 9 blauwe vlaggen in totaal. Ze kregen 7 vlaggen voor de jachthavens en 2 voor de stranden. Goeree-Overflakkee kreeg hierdoor een vermelding in het Guinness Book of Records voor de kustplaats met de meeste blauwe vlaggen. In 2015 mocht Goeree deze titel weer een jaar behouden. In 2016 ontvingen ze 8 blauwe vlaggen (Gemeente Goeree Overflakkee, 2015).

Conclusie

Het duurzaam en het energie neutraal maken van Goeree-Overflakkee zorgt voor veel aandacht. Door deze aandacht komen meer mensen in aanraking met Goeree-Overflakkee en wordt het eiland bekender.

Het kan voor Holwerd van belang zijn om meer bekendheid te krijgen. Hierbij hoeft niet per se aan duurzaamheid gedacht worden, maar er kan gekeken worden naar iets unieks. Wanneer Holwerd zich onderscheid van andere dorpjes kan dit zorgen voor bekendheid. Deze bekendheid kan daarna weer omgezet worden in een stijgend aantal toeristen en recreanten.

3. EilandMarketing GoereeOverflakkee

EilandMarketing Goeree-Overflakkee

Het eiland Goeree-Overflakkee heeft sinds een paar jaar te maken met ontgroening en vergrijzing daarnaast is het mogelijk dat in de toekomst het inwonersaantal zal teruglopen (gemeenteGoeree-Overflakkee, Gebiedsprogramma, 2017). Om dit te voorkomen en tegen te gaan is onder andere EilandMarketing Goeree-Overflakkee opgericht in 2012. Vanuit de gemeente Goeree-Overflakkee zijn medewerkers bij elkaar gebracht die moeten zorgen voor de promotie en bekendheid van het eiland. Daarbij is de slogan bedacht: 'Goeree-Overflakkee mijn eiland, thuishomen doe je hier!'. (EilandMarketing, eilandmarketing, 2017).

De gemeente heeft samen met ondernemers, maatschappelijke organisaties, inwoners en andere overheden de handen ineengeslagen en wil met deze mensen Goeree-Overflakkee positioneren. Om dit voor elkaar te krijgen wordt gewerkt aan branding, marketing en positionering van het eiland. Met behulp van de eerder genoemde slogan 'GoereeOverflakkee mijn eiland!' wordt geprobeerd gezamenlijk uit te dragen dat Goeree-Overflakkee een mooi eiland is met goede voorzieningen en een fijne plek is om te wonen en recreëren. Met de ondernemers, gemeente, maatschappelijke organisatie en inwoners worden nieuwe initiatieven en bestaande initiatieven op het eiland gestimuleerd en verder gebracht. Al deze initiatieven worden onder één campagnestijl ontwikkeld zodat er herkenning ontstaat bij inwoners en bezoekers van het eiland. Bij de slogan van het eiland is een logo ontwikkeld die door de ondernemers en andere initiatiefnemers gebruikt kan worden (EilandMarketing, eilandmarketing, 2017).

Figuur 15 Logo EilandMarketing (EilandMarketing, eilandmarketing, 2017)

EilandMarketing GoereeOverflakkee

Een concreet resultaat van Eilandmarketing Goeree-Overflakkee is het promoteam. Het promoteam heeft als doel de naams- en plaatsbekendheid te vergroten en het eiland te promoten op het gebied van wonen, werken en recreëren. In dit promoteam zitten verschillende vrijwilligers zoals inwoners van de het eiland die op beurzen en evenementen staan om meer informatie te geven over het eiland. Daarnaast is het promoteam gekoppeld aan een maatschappelijke stage en praktijkportfolio van leerlingen op Goeree-Overflakkee. Hierdoor worden de jongeren ook meer verbonden met het eiland. In het promoteam zitten verschillende mensen met verschillende leeftijden zodat tijdens beurzen en evenementen het promoteam aangepast kan worden aan de doelgroep. Onlangs heeft het promoteam gestaan op de fiets en wandelbeurs in Utrecht waar voornamelijk mensen rondlopen die plekken zoeken om te fietsen en wandelen voor een dag of als vakantie. Naast

beurzen en evenementen buiten het eiland, is het promoteam ook aanwezig tijdens evenementen op Goeree-Overflakkee, zoals de Menheerse Havendagen in Middelharnis. Het promoteam deelt op deze beurzen en evenementen linnen tassen uit met daarin producten van het eiland. Om de tas te ontvangen moet een emailadres achter gelaten worden. Door dit emailadres kan EilandMarketing mensen doormiddel van een nieuwsbrief 3x per jaar op de hoogte houden van ontwikkelingen op het eiland. Dit zorgt voor binding aan het eiland en vergroot de kans dat mensen naar Goeree-Overflakkee komen (GemeenteGoeree-Overflakkee, 2017).

Naast de bekendheid van het eiland wil EilandMarketing ook zorgen voor trots op het eiland. Om dit kracht bij te zetten en te promoten wordt sinds december 2016 gewerkt met merchandise. In een webshop van EilandMarketing Goeree-Overflakkee kunnen verschillende producten gekocht worden met daarop het logo (figuur 4) van het eiland. Door deze producten kunnen inwoners, bezoekers en bedrijven hun trots op Goeree-Overflakkee uitstralen. Door deze producten ontstaat ook herkenning bij mensen van buiten het eiland en hierdoor zal wellicht het eiland vaker bezocht gaan worden. (EilandMarketing, Over ons, 2017).

Wat levert EilandMarketing Goeree – Overflakkee op?

Sinds 2012 is EilandMarketing gestart met de promotie van het eiland waarbij gezorgd wordt voor plaatsbekendheid en promotie op het gebied van wonen, werken en recreëren. Duidelijk cijfers over het succes en de bijdrage van EilandMarketing zijn er nog niet. Wel wordt aangegeven tijdens het bezoek bij de gemeente Goeree-Overflakkee dat het promoteam voor meer trots heeft gezorgd onder de bewoners op het eiland. Daarnaast wordt geld verdiend aan de promotie in Nederland maar ook in België door de beurzen en evenementen. De merchandise lijn is nog te kort op de markt om te zeggen of dit een succesfactor is voor de bekendheid van het eiland. Wel worden de producten gekocht door bedrijven en inwoners van het eiland. Verder is het bestand met emailadres gegroeid sinds 2012 en zijn dus veel mensen van buiten Goeree-Overflakkee die een paar keer per jaar informatie ontvangen over het eiland (Bakelaar, 2017).

Een duidelijke verandering sinds de start van EilandMarketing is de groei van het aantal inwoners op Goeree-Overflakkee. Volgens cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) groeit de bevolking van het eiland tot 2025 met 2,5 % tot 5 %. Door de bevolkingsgroei neemt het aantal woning verkopen toe en zijn nieuwbouwprojecten succesvol. Door de branding van het eiland gericht op wonen, werken en recreëren komen steeds meer mensen naar Goeree-Overflakkee en blijven de bezoekers ook wonen op het eiland (gemeenteGoeree-Overflakkee, Goeree-Overflakkee groeit weer, 2015).

4. Analyse

In dit hoofdstuk wordt gekeken naar de ontwikkeling van Goeree – Overflakkee en Ouddorp. Beide worden tegen elkaar gezet en in de SWOT – analyse wordt besproken wat de sterktes en zwaktes zijn van deze twee. Vervolgens wordt aan de hand van de Destination life – cycle besproken hoever beide zijn ontwikkeld en in welke fase zij zich op dit moment bevinden.

Succes- en faalfactoren

In dit onderdeel wordt behandeld welke factoren in het gebied hebben gezorgd voor een positieve- en negatieve uitkomst ten opzichte van het project om Goeree-Overflakkee populairder en bekender te maken. Om dit overzichtelijk te maken is een SWOT - analyse gemaakt van Goeree-Overflakkee. Hier worden van Goeree-Overflakkee in de interne analyse de sterke en zwakke punten behandeld. Als externe analyse wordt Ouddorp genomen, waarvan de kansen en bedreigingen van Ouddorp voor het gehele eiland weergeeft. De SWOT - analyse is te vinden tabel 2.

<i>Interne analyse: Goeree-Overflakkee</i>	<i>Externe analyse: Ouddorp</i>
Sterke punten	Kansen
Gunstige ligging tov grote steden	Ouddorp gebruiken voor bekendheid gehele eiland
Rustige woonplaats	Starterswoningen bouwen
EilandMarketing	Groeimogelijkheden voor jeugd (hogeschool)
Promoteam	
Populariteit Ouddorp	
Natuurgebieden	
Zwakke punten	Bedreigingen
Weinig jeugd	Ouddorp te dominant aanwezig op het eiland
Gebrek aan groeimogelijkheden	Afhankelijk van populariteit Ouddorp
Kwaliteiten nog onbekend bij buitengebied	Niet willen concurreren met de grote steden
Rustige woonplaats	

Tabel 3 SWOT – analyse van Goeree-Overflakkee

Ouddorp is gekozen als externe analyse vanwege de kansen die Ouddorp biedt. Wanneer de vergelijking met Holwerd wordt gemaakt, is Ameland het naastgelegen gebied dat kansen biedt. In het geval van Goeree-Overflakkee moet geprobeerd worden de populariteit van Ouddorp te gebruiken om de rest van het gebied bekender te maken.

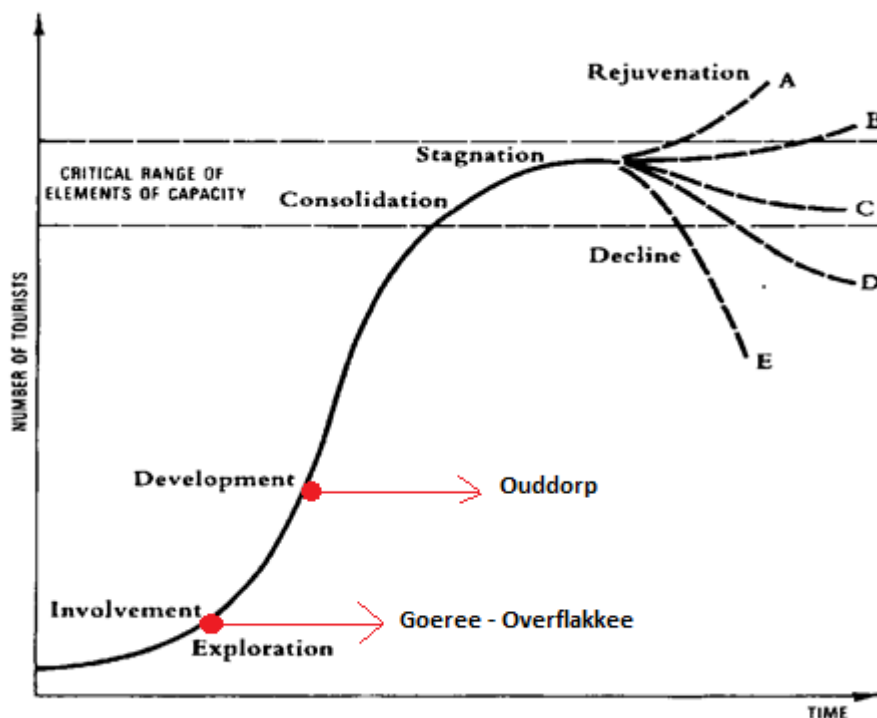
Een sterk punt van het eiland is dat de ligging ten opzichte de grote steden goed is. Het is een rustig buitengebied om te wonen, terwijl de grote steden niet ver weg zijn. Dit is ook meteen een zwak punt. Door het rustige imago zal dit minder jongeren aantrekken. Ouderen en mensen met jonge kinderen zullen in dit soort gebieden gaan wonen. Echter is dit alleen een zwak punt indien jongeren ook een doelgroep is. Met behulp van een promoteam wordt geprobeerd meer naamsbekendheid te creëren bij mensen van buiten Goeree-Overflakkee. Dit team is voortgekomen uit de Eilandmarketing. Geprobeerd wordt om gebruik te maken van de populariteit van Ouddorp en de natuurgebieden die aanwezig zijn op het eiland. Dit zijn ook sterke punten van het eiland. Zwakke punten zijn het lage aantal jeugd en de kans om door te groeien voor de jeugd. Wanneer jongeren gaan studeren gaan deze vaak naar grote steden. Het is aannemelijk dat jongeren graag in de stad wonen en hier blijven wonen. Wanneer de mogelijkheid voor studie op het eigen eiland aanwezig is, zullen meerdere jongeren op het eiland blijven. Het buitengebied kent de kwaliteiten

van Goeree-Overflakkee nog niet. Op beurzen waar producten uit de streek worden aangeboden is nog niet wat Goeree-Overflakkee te bieden heeft.

De kansen liggen in Ouddorp. Hier komen veel toeristen op af, wat zorgt voor bekendheid van het eiland. Het is de uitdaging om deze populariteit in het voordeel te gebruiken van het gehele eiland. Een andere kans is om meer jongeren naar het eiland te krijgen, of om ervoor te zorgen dat deze op het eiland te blijven. Met behulp van een hogeschool kunnen studenten op het eiland blijven wonen, in plaats van naar de grote stad gaan. Een andere manier is om starterswoningen te bouwen, zodat een jongeren doelgroep naar eiland komt.

Bedreigingen voor Goeree-Overflakkee ten opzichte van Ouddorp is dat Ouddorp te dominant aanwezig is op het eiland en dat de rest van eiland nooit bekender zal worden. Niemand is dan geïnteresseerd in de kwaliteiten van het eiland en komt alleen voor de voorzieningen die te vinden zijn in Ouddorp. Een ander risico is dat Goeree-Overflakkee wat toerisme betreft afhankelijk is van Ouddorp. Wanneer de populariteit van Ouddorp afneemt, raakt het gehele eiland veel toeristen kwijt. Het is belangrijk dat de kwaliteiten van het eiland (naast Ouddorp) bekend zijn bij de mensen buiten Goeree-Overflakkee. Het is gunstig dat Goeree-Overflakkee dicht bij de grote steden ligt, alleen moet het niet gaan proberen om te concurreren wat betreft voorzieningen. Een concurrentiestrijd met de grote stad is niet reëel. Het eiland moet proberen iets anders te bieden dan te vinden is in de grote steden.

Destination life-cycle (Butler-Model)

Figuur 16 Destination life - cycle

Bij het Destination life-cycle model van Butler wordt bekeken waar een toeristische plek zich bevindt in de ontwikkeling van onbekend (Exploration) naar zeer bekend en veel bezocht (Consolidation). Daarnaast wordt ook onderzocht of een plek zijn bekendheid kan handhaven of dat het instort na een hoogtepunt (Decline), waarna een toeristische locatie niet meer of nauwelijks bezocht wordt. Het Destination life – cycle kan ook toegepast worden bij het eiland Goeree-Overflakkee. Het eiland is momenteel hard aan het werk om meer bekendheid te creëren bij mensen buiten Goeree-Overflakkee, daarnaast wordt het stadje Ouddorp al een geruimen tijd vaak bezochten door

toeristen. Door de combinatie van deze twee ontwikkelingen zal de bekendheid van Goeree-Overflakkee de komende tijd toenemen en zich meer ontwikkelen. Goeree-Overflakkee bevindt zich op dit moment in Involvement fase waarbij de plaats Ouddorp al verder ontwikkeld is en zich meer in de Development fase bevindt.

Op het eiland worden en zijn bijvoorbeeld de volgende ontwikkeling uitgevoerd om onder andere het toerisme te stimuleren en aan te trekken:

- Op verschillende recreatieterreinen op het eiland vindt kwaliteitsverbetering plaats om in te spelen op de huidige en toekomstige wensen van de recreanten, hierbij wordt vooral veel ingespeeld op de beleving van de recreant.
- Er zijn nieuwe parken gebouwd of nu nog in ontwikkeling zoals Strandresort Ouddorp Duin.
- Naast de veranderingen bij deze parken en recreatieterreinen, zijn strandpaviljoens vernieuwd of extra bij gebouwd.
- Ook de dagrecreatie is veranderd en verder ontwikkeld en nu nog in ontwikkeling. Voorbeelden van nieuwe dagrecreatie zijn A Seal in Stellendam, Beachplaza Ouddorp Duin en de openstelling van de vuurtoren in Ouddorp.
- Een natuur- en recreatie impuls in het gebied tussen Stellendam en Middelharnis. De beleefbaarheid voor recreanten wordt hier verhoogd door nieuwe fiets, voet en waterverbindingen en met de realisatie van een natuurspeeltuin en een vogelspiekkoepel.
- Ook in de openbare ruimte wordt er gewerkt aan het aantrekken van recreanten door het vernieuwen van de strandopgangen op de Brouwersdam en bij Ouddorp.

Naast deze punten waaraan gewerkt wordt of al uitgevoerd zijn wordt er ook gewerkt aan het oprichten van een Nationaal Park NLDelta bij Haringvliet en Biesbosch. Het Nationale Park wordt opgericht om meer internationale en nationale bezoekers te trekken (Roeland, 2016).

Met deze gebiedsontwikkelingen speelt Goeree-Overflakkee in op de toenemende groei van toerisme op het eiland. Naast de gebiedsontwikkelingen is de gemeente Goeree-Overflakkee ook bezig met het opstellen van een nieuwe recreatievisie met een strategie en uitvoeringsprogramma hierin verwerkt. De recreatievisie moet aan gaan geven hoe de toeristische sector op Goeree-Overflakkee zich op lange termijn (tot 2030) kan ontwikkelen, maar ook wordt er vastgelegd waar de knelpunten liggen. Ook wordt in de visie opgenomen wat de belangrijke kernkwaliteiten van het eiland zijn en dus behouden moeten blijven, welke kansen er zijn en welke doelen bereikt moeten worden op het eiland. De recreatievisie is nog in ontwikkeling dus concrete punten kunnen nog niet besproken worden (Roeland, 2016).

5. Advies

Na het uitvoeren van de benchmark voor Holwerd aan zee is duidelijk geworden dat Holwerd en Ouddorp sterk van elkaar verschillen. Juist door deze verschillen tussen de twee dorpen kan een duidelijk advies gegeven worden voor Holwerd om meer bezoekers en wellicht bewoners te trekken. Ouddorp is door de ligging van het dorp, dicht aan de kust en tussen verschillende natuurgebieden, een aantrekkelijke plek voor veel mensen om naar toe te gaan. Ouddorp is vooral door de ligging dus een druk bezochten plek en heeft hier zelf niet veel voor hoeven doen. Holwerd heeft deze kenmerken niet en zal dus gebruik moeten maken van wat er in de omgeving is. Een voorbeeld hiervan is een samenwerking gaan zoeken met Ameland, de kwaliteiten en kenmerken van Ameland gebruiken om bezoekers naar Holwerd te trekken. Bijvoorbeeld door toeristen die een week op Ameland op vakantie zijn, de mogelijkheid bieden om een dagje naar Holwerd te gaan. Een dagje weg van het eiland en de omgeving bekijken.

Door het creëren van een eigen identiteit en duidelijk aan te geven wat Holwerd voor dorp is en waar zij voor staan, zullen dagjestoeristen of toeristen voor een langere periode meer een 'band' gaan voelen met Holwerd. Holwerd moet zich niet alleen richten op de toerist die voorbij Holwerd naar Ameland reist maar juist ook richten op de toeristen die op het eiland vakantie vieren. Ook kan er gekeken worden naar toeristen die in een vakantiepark bij het Lauwersoog zitten. Holwerd kan zich dan vooral gaan richten op de dagjestoerist. Als deze dagjestoerist vaak komt en toeneemt kan Holwerd in een volgende stap gaan kijken of deze toerist ook wil overnachten in het dorp. Holwerd moet als dorp onderaan de destination life – cycle model (zie hoofdstuk 4 Analyse) beginnen en kan dan langzaam door ontwikkelen naar een grotere toeristische bestemming. Het is belangrijk de groei rustig te ontwikkelen en niet meteen een grote toeristische trekpleisters worden. Dit kan er namelijk voor zorgen dat Holwerd in de Stagnation fase (figuur 10) snel richting de Decline fase groeit en dit moet juist voorkomen worden.

Dus door zich meer te focussen op de dagjestoerist en de toerist die in de omgeving (bijvoorbeeld voor de natuur) op vakantie is kan Holwerd toeristen aantrekken die naar Holwerd komen om gezellig in het dorp te komen eten, winkelen en genieten van de omgeving. Hierna zijn er doorgroei mogelijkheden voor Holwerd.

Kortom Holwerd moet zijn eigen identiteit gaan creëren en hier met de gemeente en de bewoners 100% achter staan, zodat iedereen weet wat Holwerd voor dorp is en niet zien als dorp op weg naar Ameland.

6. Discussie

In tegenstelling tot Holwerd heeft Ouddorp een zeer gunstige ligging. De ligging heeft ervoor gezorgd dat het dorp veel toeristen naar het gebied trekt. Er is daarom gekeken naar de vraag van de toeristen en hier is het aanbod op afgestemd. Doordat Ouddorp bij een drukbezocht strand ligt blijven er veel toeristen naartoe komen.

Het verschil met Holwerd is dat de toeristen uit zichzelf naar Ouddorp gingen en bij Holwerd is het nodig om mensen naar het gebied te lokken. Ook zal het bij Holwerd nodig zijn om te zorgen voor voorzieningen voor mogelijke toeristen, bij Ouddorp konden de voorzieningen worden aangepast aan de vraag.

Bij de benchmark is niet alleen gekeken naar Ouddorp maar naar geheel Goeree-Overflakkee. Er is dus niet naar een dorpje gekeken, maar naar een heel eiland. Hierdoor is het moeilijk om vergelijkingen te maken en te zoeken naar oplossingen op kleinere schaal. Het is dus lastiger om lessen voor Holwerd te trekken uit de benchmarkstudie.

Door het feit dat het project 'EilandMarketing GoereeOverflakkee' pas sinds 2014 loopt is er nog weinig bekend over de effectiviteit. Het project moet ervoor zorgen dat op lange termijn meer mensen op Goeree-Overflakkee gaan wonen of er blijven wonen. Verder moet het project ervoor zorgen dat het eiland bekender wordt en er meer toeristen naartoe komen. Doordat het project pas net gestart is zijn er nog weinig cijfers bekend. Er kan op dit moment nog niet gezegd worden of het project aanslaat.

7. Conclusie

Dankzij de populariteit van Ouddorp komen er veel toeristen en recreanten op Goeree-Overflakkee. Het eiland heeft daarom ook een groot recreatief aanbod. Zo kan er bijvoorbeeld gewinkeld worden in het centrum, een bezoek gebracht worden aan het strand, er kan gewandeld en gefietst worden en er kan aan watersport gedaan worden. Goeree Overflakkee profiteert ook van de voordelige ligging vlakbij de grote steden Antwerpen en Rotterdam. Goeree Overflakkee richt zich op meerdere doelgroepen waardoor er voor iedereen recreatieve mogelijkheden zijn.

Goeree Overflakkee beschikt over verschillende natuurgebieden die het gebied aantrekkelijk maken voor recreanten. De functiecombinatie tussen natuur en toerisme is vooral terug te zien in de grote aantallen fiets- en wandelroutes die door de natuurgebieden lopen. Daarnaast zijn er een redelijk aantal toeristen die gaan vogel spotten en is in de zomer het strand van Ouddorp zeer populair.

Het doel van Goeree-Overflakkee is om in 2020 energie neutraal te zijn. Om dit te kunnen behalen worden er veel maatregelen genomen om Goeree-Overflakkee duurzamer te maken. Zo is er bijvoorbeeld een veld met zonnepanelen aangelegd. Verder probeert men alle lampen te vervangen voor ledverlichting, probeert men gebouwen energiezuiniger te maken en nog veel meer maatregelen voor het duurzamer maken van het eiland.

EilandMarketing Goeree-Overflakkee is een project waarbij getracht wordt om Goeree-Overflakkee bekender en aantrekkelijker te maken. Door het ontwikkelen van een nieuw logo en het samenstellen van een promotieteam probeert Goeree-Overflakkee dit te verwezenlijken. Het is de bedoeling dat bewoners trots worden op hun eiland en dit ook uitstralen naar mensen die niet op het eiland wonen. Het project is vooral gericht op het creëren van draagvlak en het is de bedoeling dat met name jongeren op het eiland blijven wonen in plaats van naar de stad te trekken. Toch is het ook de bedoeling dat er met behulp van het project meer toeristen naar het eiland komen en dat mensen zich gaan vestigen op Goeree-Overflakkee om de krimp van het gebied tegen te gaan. Doordat het project in 2014 is gestart zijn er nog geen cijfers bekend over de effectiviteit van EilandMarketing Goeree-Overflakkee.

De succesfactoren van Goeree-Overflakkee liggen vooral bij de gunstige ligging ten opzichte van grote steden en de populariteit van Ouddorp. De faalfactoren liggen bij het gebrek aan doorgroeimogelijkheden en het wegtrekken van de jeugd naar steden.

Goeree-Overflakkee is net als Holwerd een krimpgebied. Het voordeel wat beide gebieden hebben is dat er een populair toeristisch gebied in de buurt ligt, waarop kan worden meegelift. Goeree-Overflakkee is net als Holwerd bezig met het aantrekken van nieuwe toeristen met behulp van meer naamsbekendheid. Goeree-Overflakkee is interessant voor Holwerd, omdat Goeree-Overflakkee al verder gevorderd is met het uitwerken van de marketingstrategie. Holwerd kan hieruit inspiratie opdoen voor het invullen van een eigen marketingstrategie.

- Op het eiland Tiengemetten is er bijvoorbeeld een duidelijke driedeling (Wildernis, weelde en welmoed) waardoor het voor de bezoekers goed inzichtelijk is waar er voor welke doelgroep wat te doen is. Doordat het zo inzichtelijk is gemaakt waar er wat te doen is zo zien bezoekers snel of het gebied interessant is voor hen. Eenzelfde soort strategie kan mogelijk toegepast worden in de marketing van Holwerd. Daarnaast kan ook duurzaamheid gebruikt worden als trekpleister. Doordat bijvoorbeeld het energie-neutraal maken van Goeree-Overflakkee krijgt het eiland meer publiciteit en

bekendheid. Juist door deze bekendheid komen er meer toeristen naar Goeree-Overflakkee. Voor Holwerd kan het dus leerzaam zijn om ook te kijken naar projecten die het gebied uniek maken en publiciteit geven.

Verder heeft Goeree-Overflakkee een groot aantal fiets- en wandelroutes door de natuurgebieden lopen. Hierdoor kunnen mensen zelf een route kiezen en het aantal kilometer bepalen dat ze willen fietsen of lopen. Recreanten en toeristen vinden het fijn om zelf te kunnen kiezen en daarom zou het voor Holwerd leerzaam zijn om te kijken naar dit aanbod en hun eigen aanbod uit te breiden.

8. Aanbeveling

Doormiddel van deze Benchmark is vooral inzicht verkregen in het ontwikkelen van Holwerd met behulp van een marketingstrategie. Goeree – Overflakkee werkt met de marketingstrategie 'GoereeOverflakkee mijn Eiland' en wil hiermee de samenhang en binding met bewoners en het eiland en met de toeristen en het eiland versterken. Voor Holwerd is het belangrijk dat het dorp zijn sterkste punt zoekt en hiermee de toeristen gaat trekken. Hiervoor kan Holwerd bijvoorbeeld een onderzoek uitvoeren onder de huidige toeristen in Holwerd. Dit onderzoek kan aangeven waarom de toeristen naar Holwerd zijn gekomen en of zij Holwerd aanraden bij andere. Daarnaast kunnen deze toeristen ook aangeven wat zij wellicht anders zouden willen en hoe zij denken dat Holwerd aantrekkelijker wordt voor dagjestoeristen.

Holwerd wordt aanbevolen om zich vooral te richten op het ontwikkelen van toeristische plek voor dagjestoeristen en hierna kan het dorp zich verder ontwikkelen. Ook is het belangrijk voor Holwerd om te kijken naar de sterke toeristische plekken in de omgeving, zoals Ameland en Lauwersoog. Wellicht kan met deze gebieden samengewerkt worden en kan hier meer aandacht komen voor Holwerd.

Bibliografie

About. (2016, juni). Opgeroepen op maart 6, 2017, van Smaakaanzee: <http://smaakaanzee.nl/#about>

Bakelaar, W. (2017, februari 15). EilandMarketing. (P. Ouddorp, Interviewer)

Brouwersdam Superspot. (sd). Opgehaald van Kop van Goeree:
<http://www.kopvangoeree.nl/recreatie-en-toerisme/brouwersdamsuperspot>

Catherinaburg. (2016). *Golfbaan Catherinaburg*. Opgehaald van Golfbaan Catherinaburg:
<http://www.catharinenburg.nl/>

Deltawind. (2003). *Wind*. Opgeroepen op maart 2, 2017, van
<http://www.deltawind.nl/productie/energie-uit-wind>

Deltawind. (2012). Opgeroepen op maart 2, 2017, van <http://www.deltawind.nl/>

Duitsland-reisgids. (2017). *Duitsland-reisgids*. Opgehaald van https://www.duitsland-reisgids.nl/vakantietips/park_waddenzee.html

Duurzaamheid Innovatie. (2017, maart 7). Opgehaald van Goeree-overflakkee: https://www.goeree-overflakkee.nl/duurzaamheid/innovatie_44936/

EilandMarketing. (2017, februari 22). *eilandmarketing*. Opgehaald van eilandmarketing:
<http://www.eilandmarketing.nl/>

EilandMarketing. (2017, februari 22). *Over ons*. Opgehaald van Go Webshop: <https://www.go-webshop.nl/c-3735632/over-ons/>

Energieke Regio. (2013). Opgeroepen op februari 28, 2017, van Energieke Regio: energiekeregio.nl

Gebiedsprofielen.zuid-holland.nl. (sd). Opgehaald van Gebiedsprofielen Zuid-Holland:
<http://gebiedsprofielen.zuid-holland.nl/Gebiedsprofielen/website/index.html?webmap=cad5439c0c7b408c84ec0346cf3f4b55>

Gemeente Goeree Overflakkee . (2015). *Goeree-Overflakkee ontvangt Quality Coast Gold Award*. Opgehaald van Gemeente Goeree Overflakkee: https://www.goeree-overflakkee.nl/portal/overzicht-nieuwsberichten_43553/item/goeree-overflakkee-ontvangt-quality-coast-gold-award_82325.html

Gemeente Goeree Overflakkee. (2014). *Kerncijfers toerisme*. Opgehaald van
<http://www.kenniscentrumtoerisme.nl/l/library/download/17094>

Gemeente Goeree Overflakkee. (2015). *Goeree-Overflakkee ontvangt negen Blauwe Vlaggen*. Opgehaald van Gemeente Goeree Overflakkee: https://www.goeree-overflakkee.nl/portal/overzicht-nieuwsberichten_43553/item/goeree-overflakkee-ontvangt-negen-blauwe-vlaggen_77132.html

- Gemeente Goeree Overflakkee. (2017). *Nieuwe Natuur*. Opgehaald van Gemeente Goeree Overflakkee: https://www.goeree-overflakkee.nl/portal/overzicht-nieuws-permanent_44876/item/unique-samenwerking-voor-een-natuurlijke-en-aantrekkelijke-noordrand-goeree-overflakkee_113231.html
- Gemeente Goeree-Overflakkee. (2016). *Een eiland met ambities*. Middelharnis: Gemeente Goeree-Overflakkee. Opgehaald van <http://www.eilandmarketing.nl/wp-content/uploads/2016/01/NL-duurzaamboekje-def.pdf>
- Gemeente Goeree-Overflakkee. (2017, januari). *Bevolkingsstatistieken*. Opgehaald van Goeree-Overflakkee.nl: https://www.goeree-overflakkee.nl/over-goeree-overflakkee/bevolkingsstatistieken_44043/
- gemeenteGoeree-Overflakkee. (2015, juni 25). *Goeree-Overflakkee groeit weer*. Opgehaald van gemeente Goeree-Overflakkee: https://www.goeree-overflakkee.nl/portal/overzicht-nieuwsberichten_43553/item/cbs-goeree-overflakkee-groeit-weer_80716.html
- GemeenteGoereeOverflakkee. (2016, juli 25). *Pontjes varen weer in de zomer*. Opgehaald van Goereeoverflakkee: https://www.goeree-overflakkee.nl/portal/overzicht-nieuwsberichten_43553/item/de-pontjes-varen-weer-deze-zomer_112684.html
- gemeenteGoeree-Overflakkee. (2017, februari 22). *Gebiedsprogramma*. Opgehaald van goeree-overflakkee: https://www.goeree-overflakkee.nl/over-goeree-overflakkee/gebiedsprogramma-goeree-overflakkee_44529/
- GemeenteGoeree-Overflakkee. (2017, februari 22). *Promoteam Goeree-Overflakkee van start*. Opgehaald van Goeree-Overflakkee: https://www.goeree-overflakkee.nl/portal/overzicht-nieuwsberichten_43553/item/promoteam-goeree-overflakkee-van-start_77195.html
- Goeree Overflakkee mijn eiland. (2017). *Zeehondenopvang A Seal*. Opgehaald van Goeree Overflakkee VVV: <http://www.vvngoeree-overflakkee.nl/detailpagina/attracties/411697/zeehondenopvang-a-seal-stellendam/goeree-overflakkee/stellendam>
- Goeree, S. P. (2012). *Natuurgebieden*. Opgehaald van Kop van Goeree: <http://www.kopvangoeree.nl/natuur-en-platteland/natuurgebieden>
- Goeree-Overflakkee, V. (sd). *Geitenboerderij de Mekkerstee*. Opgehaald van vvngoeree-overflakkee: <http://www.vvngoeree-overflakkee.nl/detailpagina/attracties/19933/geitenboerderij-de-mekkerstee/goeree-overflakkee/ouddorp>
- Goeree-Overflakkee, V. (sd). *Kabellaarsbank*. Opgehaald van Goeree-Overflakkee: <http://goeree-overflakkee.pzd.klantsite.net/detailpagina/natuurgebieden/36251/kabellaarsbank/goeree-overflakkee/ouddorp#description>
- Goerree, K. v. (sd). *Stranden*. Opgehaald van Kop van Goerree: <http://www.kopvangoeree.nl/kust-en-water/stranden>

Goerree, K. v. (sd). *Watersport*. Opgehaald van Kop van Goerree: <http://www.kopvangoeree.nl/kust-en-water/watersport>

Golfbaan catherinaburg. (sd). Opgehaald van Golfbaan catherinaburg: <http://www.catharinenburg.nl/>

Greenpoint. (2013). *Over greenpoint*. Opgeroepen op februari 16, 2017, van <http://www.greenpointgroup.nl/>

Kop van Goeree . (2012). *Watersport*. Opgehaald van Kop van Goeree: <http://www.kopvangoeree.nl/kust-en-water/watersport>

Kop van Goeree . (2013). *Flora&fauna*. Opgehaald van <http://www.kopvangoeree.nl/natuur-en-platteland/flora-en-fauna>

Kop van Goeree. (2012). *Brouwersdam support*. Opgehaald van Kop van Goeree: <http://www.kopvangoeree.nl/recreatie-en-toerisme/brouwersdamsuperspot>

Kop van Goeree. (2012). *Natuurgebieden*. Opgehaald van www.kopvangoeree.nl/: <http://www.kopvangoeree.nl/natuur-en-platteland/natuurgebieden>

Natuur(gebieden) op Goeree-Overflakkee. (2014). Opgehaald van Goerree-overflakkee: <http://goeree-overflakkee.pzd.klantsite.net/ikzoek/natuurgebieden>

Natuurgebied Tiengemetten. (sd). Opgehaald van Natuurmonumenten: <https://www.natuurmonumenten.nl/natuurgebied/tiengemetten/over-dit-natuurgebied>

Natuurmonumenten. (2016). *Tiengemetten*. Opgehaald van Natuurmonumenten: <https://www.natuurmonumenten.nl/natuurgebied/tiengemetten/over-dit-natuurgebied>

Niet in de haak. (sd). Opgehaald van Animal freedom: <http://animalfreedom.org/nietindehaak/vragen.html>

Noordrand Goeree-Overflakkee. (sd). Opgehaald van Gemeente Goeree-Overflakkee: https://www.goeree-overflakkee.nl/portal/overzicht-nieuws-permanent_44876/item/unieke-samenwerking-voor-een-natuurlijke-en-aantrekkelijke-noordrand-goeree-overflakkee_113231.html

Noordzeepark. (2017). *Algemene informatie*. Opgehaald van Noordzeepark Ouddorp aan zee: <https://www.noordzeepark.nl/algemene-informatie>

Notenboom, D. (sd). *Bunkerroute*. Opgehaald van WO2GO: <http://wo2go.nl/bunkerroute/>

Provincie Zuid-Holland. (2015). *Verslag van de precompetitieve fase*. Den Haag: Projectbureau Getijdencentrale Brouwersdam.

Recron Innovatie Campagne. (2010). Opgehaald van <http://www.recroninnovatiecampagne.nl/nl/informatie/onderzoek-dagrecreatie/brand-strategy-research-model>

Roeland, E. (2016, maart 1). Gebiedsontwikkeling. (E. Jense, Interviewer)

RTV Rijnmond. (2016). *Tientallen flamingo's strijken neer in Grevelingenmeer*. Opgehaald van Rijnmond nieuws: <http://www.rijnmond.nl/nieuws/148902/Tientallen-flamingo-s-strijken-neer-in-Grevelingenmeer>

TOP routenetwerk. (2017). *TOP routenetwerk* . Opgehaald van <http://www.toproutenetwerk.nl/alle-tops/stellendam.html>

van der Klaauw, T. D. (2017). *Excursiegids Coastproject*. Delft.

Van Peperstraten Group. (2013, oktober 23). Opgeroepen op februari 16, 2017, van <https://issuu.com/sfaprint/docs/2>

Wandel- en fietsroutenetwerken op Goeree-Overflakkee officieel geopend. (2016, juli 16). Opgehaald van Eilandennieuws: <http://www.eilandennieuws.nl/3157/wandel-en-fietsroutenetwerken-op-goeree-overflakkee-officieel-geopend.html>

Bijlagen: Verslag Carolinensiel - Harlesiel

Carolinensiel-Harlesiel

Voor het benchmarkonderzoek is er naast Goeree Overflakkee ook gekeken naar een andere kustplaats genaamd Carolinensiel-Harlesiel. Carolinensiel-Harlesiel is onderdeel van de Duitse waddenkust. In Goeree Overflakkee is meer verdiept dan in Carolinensiel-Harlesiel, al biedt de vergelijking met de Duitse kustplaats zeker een meerwaarde voor Holwerd.

De kustplaats

Carolinensiel is in 1730 opgericht door George Albrecht van Oost – Frieland. De plaats is vernoemd naar zijn vrouw Caroline. Carolinensiel ligt in het noorden van Duitsland en grenst aan de Waddenzee, de ligging wordt verduidelijkt op figuur 6 met een rode cirkel. Het dorp heeft zich toen ontwikkelt tot een van de belangrijkste havenplaatsen van Oost-Friesland. Het dorp beschikt over een historische jachthaven. In 1860 kwam kusttoerisme sterk op in het dorp. In de jaren '50 is de badplaats Harlesiel aangelegd ten noorden van Carolinensiel (van der Klaauw, 2017).

Figuur 17: Carolinensiel-Harlesiel

Aantrekkelijk voor toerisme

Carolinensiel-Harlesiel ligt aan zee wat het dorp aantrekkelijk maakt voor kusttoerisme. Het dorp ligt aan het strand en beschikt over prachtige natuur onder invloed van zoutwater. De Waddenzee zorgt voor bijzondere getijdennatuur wat alleen in het noorden van Duitsland te vinden is. De Waddenzee is dan ook opgenomen in het UNESCO-werelderfgoed, wat zo weer meer toeristen aantrekt. Harlesiel is een prachtige badplaats, wat veel toerisme oplevert. In Carolinensiel-Harlesiel kan men genieten

van de bijzondere getijdennatuur, een bezoek brengen aan het strand, relaxen in een badplaats en het dorp verkennen. Carolinensiel-Harlesiel beschikt over een grote campingplaats wat het gebied aantrekkelijk maakt voor verblijfsrecreanten (Duitsland-reisgids, 2017).

De historische jachthaven is nu een museumhaven en is vrij te bezoeken voor toeristen. In de jachthaven wordt regelmatig een markt georganiseerd waar streekproducten te koop zijn. In het dorp worden verschillende faciliteiten aangeboden voor Wellness- en kuurgelegenheid. Verder beschikt het dorp over gezellige cafés, winkels en souvenirwinkels (Duitsland-reisgids, 2017).

Overzicht toeristisch aanbod Carolinensiel-Harlesiel:

- Waddenzee
- Getijdennatuur, UNESCO-werelderfgoed
- Strand
- Badplaats
- Museumhaven
- Mogelijkheid wandelingen en fietstochten
- Verblijfsrecreatie mogelijk
- Wellness- en kuurgelegenheid
- Winkels
- Cafés

Figuur 18 Carolinensiel-Harlesiel - De Sluis

Figuur 19 Carolinensiel-Harlesiel